

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ**  
**2025 YILININ NİSAN AYINDA ÜLKEMİZDE GERÇEKLEŞEN ZİRAİ**  
**DON OLAYININ SONUÇLARININ ARAŞTIRILMASI, ÜRETİCİLERİN**  
**VE TARIMSAL ÜRÜNLERİN UĞRADIĞI ZARARLARIN TESPİTİ VE**  
**GELECEKTE YAŞANABİLECEK BENZER OLAYLARIN ETKİLERİNİN**  
**EN AZA İNDİRİLMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN**  
**BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI**  
**KOMİSYONU**  
**(10/2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613)**  
**ISPARTA ÇALIŞMA ZİYARETİ TUTANAKLARI**

-----0-----

**5 Temmuz 2025 Cumartesi**

-----0-----

- Isparta'da yapılan Isparta ve Burdur İl Tarım ve Orman Müdürlüklerinin Sunumu ve  
İstişare Toplantısı

5 Temmuz 2025 Cumartesi

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.07

BAŞKAN: Adem KORKMAZ (Burdur)

BAŞKAN VEKİLİ: Bülent TÜFENKÇİ (Malatya)

SÖZCÜ: Nilgün ÖK (Denizli)

KÂTİP: Mehmet Celal FENDOĞLU (Malatya)

----- 0 -----

(Isparta ve Burdur İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Sunumu ve İstişare Toplantısı-Uluborlu)

ISPARTA VALİSİ ABDULLAH ERİN - Türkiye Büyük Millet Meclisinin çok değerli Meclis Araştırması Komisyonu Başkanımız, Komisyonun üyeleri, sayın milletvekillerimiz, Isparta Milletvekilimiz, değerli kaymakamlarım, belediye başkanlarımız, meslek temsilcileri ve Uluborlulu, Ispartalı kardeşlerim; öncelikle hepinizi saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Yakın zamanda -bu sene- yaşadığımız bir zirai don olayı oldu biliyorsunuz. Ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayalı olan Isparta'mızı da ciddi oranda etkileyen bu olayın etkilerinin araştırılması, ortaya konması ve Türkiye'de bu dondan etkilenen diğer illeri de kapsayan bir araştırma yapmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisimizce oluşturulan bir Komisyon var, biliyorsunuz. Komisyonumuz dondan etkilenen, ağırlıklı olarak etkilenen bütün illerin hepsini ziyaret ediyor. Bu kapsamda dün Burdur'daydı Komisyon, bugün de ilimizdeler. Hem bizi dinleyecekler hem de üreticilerimizi, sektör temsilcilerini dinleyecekler; meydana gelen olayın ağırlığı, ortaya çıkan zarar ve etkilerini de arkadaşlarımız burada bizimle ve sizinle paylaşmış olacaklar.

Dün Burdur'da da ifade ettiğim gibi, Meclis Araştırması Komisyonunun çalışmalarının ve yapacağı incelemelerin, bunun sonucunda hazırlayacağı raporun son derece önemli olduğunu değerlendiriyorum. Sadece zirai don olayıyla ilgili değil, bundan sonra tarımsal üretimi, verimliliği ve üretimdeki sürekliliği etkileyen olayları da ve riskleri de ortaya koyacak, belki tarım politikalarımızın da şekillenmesini etki edecek bir raporun ortaya çıkacağını değerlendiriyorum. Bu vesileyle hem Komisyon Başkanımızı hem diğer illerden Komisyonda görev alan değerli vekillerimizi Isparta'da, ilimizde ağırlamaktan büyük bir memnuniyet duyduğumu ifade ediyorum.

Bu toplantı sürecinde ayrıca yine Komisyon Başkanımız müsaade ederlerse söz alıp değerlendirmelerimizi yapacağız.

Ben misafirlerimize ve Komisyon Başkanımıza mikrofonu takdim edeceğim.

Toplantının hayırlara vesile olmasını tekrar temenni ediyor, hepinizi saygıyla, muhabbetle selamlıyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Kıymetli Valim, çok değerli Komisyon üyelerimiz, Isparta ve Burdur ilimizden bu programımıza iştirak eden çok değerli sivil toplum örgütlerimizin başkanları, tarım teşkilatımızın değerli yöneticileri, çalışanları, Uluborlu ilçemizin çok kıymetli yöneticileri, Belediye Başkanı ve programımıza Isparta ilimizden ve Burdur ilimizden katılan bütün katılımcılar; ben de sizlere, hepinize saygılar sunuyorum.

Malumunuz, hepimiz konuya vâkıfız, ülkemizde tarımsal boyutu çok güçlü, Anadolu'nun her tarafını belli oranlarda etkileyen bir zirai olayla karşılaştık. Tabii, biz zirai donu araştırma ve bu olayın etkilerini analiz etme ve gelecekte ortaya çıkabilecek benzer olayların nasıl önlenebileceği konusunda çalışmalar yürütüyoruz. Artık zirai donla ilgili fotoğraf üç aşağı beş yukarı çıktı yani bunun etkileri, ekonomik etkileri, üretim açısından da artık neredeyse hemen hemen bütün ürünler ya hasat edilme noktasına geldi -özellikle meyvecilik için söylüyorum- ya da artık meyve göründü; varsa göründü, yoksa görünmüyor, doğal olarak bunu görebiliyoruz. Bugün sabah Burdur'umuzun bir ilçesindeydik, orada, elma bahçelerinde elmalar yok. Yani elma ağaçlarında olan tek tük elmalara "Ha, olsaydı olacaktı." diyebileceğimiz boyutta.

Tabii, bu konu böyle ama esas mesele, dün Burdur'da 2 tane akademik çalıştay yaptık. Bu çalıştaylardan bir tanesi artık iklim değişiyor ya da değişti ya da daha da değişecek, bu süreçten en çok etkilenecek kit de tarımsal üreticiler, sektör olarak da tarım sektörü; bu bir defa net. Bir de bu değişim Akdeniz kuşağındaki değişim bölgesinin de en etkili olduğu bölge, bizim de Isparta ve Burdur'u içine alan bir bölge, Türkiye için baktığımızda bu hattan devam ediyor belli bir alanda. İşte, burada tarımı bundan sonra nasıl yapmak lazım konusu... Yani klasik, tarımsal faaliyetlere bildiğimiz şekilde devam mı edeceğiz ki sürdürme şansımız yok bunu ya da ne yapmak lazım? Suyu nasıl kullanmak lazım? Tarım ürünlerini nasıl... Bitkisel, toprak, tarla bitkileri ve meyve bitkileri arasında nasıl bir çözümleme yapmak lazım? Bununla birlikte de üreticilerin yaptıkları bu ürünlerin karşılığında en azından asgari bir geliri nasıl alabileceklerini yani bunun güvencesini nasıl sağlayabiliriz diye tarım sigortaları için neler yapılması lazım konusunu masaya yatırdık. Yani bir anlamda artık Komisyonumuz, var olan zirai don araştırmasının artık bundan sonra gelecekte oluşabilecek benzer riskler karşısında üretici ne yapmalı, devlet ne yapmalı ya da mevzuatta yasal olarak neler yapılması gerekir konusuna odaklandık. Yani esasında, biz yaklaşık iki aydır sahalardayız ve son iki haftadan sonra artık odaklandığımız konu bu oldu, kafamız hep sahadan aldığımız... Sayın Valimiz de söyledi, Komisyon raporlarının belki icrai bir niteliği yok, belki bizim bir bütçemiz yok ama problemi temel olarak sahada görüp izleyip sizlerden alacağımız o satır aralarındaki önemli meseleler; konunun toplanması, soyutlanması ve belki buradan yasal düzenlemeler konusunda bir hazırlık oluşturması bakımından çok çok önemli. Biz de zaten kendi aramızda toplantılarda, akşamları ya da yolculuklarda "Ya, şu konuda bir düzenleme yapmak lazım, bu konuda bir düzenleme yapmak lazım." Çünkü Parlatmentonun birinci vazifesi zaten mevzuat, yasa. Yasama organı olduğu için bizi burası ilgilendiriyor. Tabii ki bunu yaparken de Bakanlığımızla ve kurumlarımızla istişareler hâlinde bunu yaparak olayın yönetim boyutunu da dikkate alan bir çalışma süreci gerçekleşecek. Bu hafta da bugün de inşallah buradayız, yarın Denizli, Manisa bölgesinde de özellikle üzümle ilgili konuları yerinde araştırıp Komisyonumuzun önemli bir çalışma, saha çalışmalarını önemli ölçüde tamamlamış olacağız sonra rapor çalışmalarımıza başlamış olacağız. Bugün de burada Isparta ve Burdur ilimizdeki zirai donun fotoğrafını bir çekelim, biz sahada bahçe incelemeleri yaptık buradan sonra da yine burada gerek Uluborlu gerek Senirkent gerek Yalvaç'taki bahçelerimizi göreceğiz, bugün de programımızı bu şekilde tamamlamış olacağız.

Tarım il müdürlerimiz önce Isparta ya da Burdur hangisi bilmiyorum konuya ilişkin kısa, mümkünse özet bir rapor bize takdim edebilirlerse toplantımızda buradan başlamış olacağız.

Buyurun.

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Sayın Valim, Sayın Başkanım, sayın milletvekillerim; ilimizdeki don zararıyla ilgili ben kısa bir açıklama ondan sonra da soru cevap şeklinde devam ederiz.

İlimizin genel bir durumunu aktardıktan sonra da zirai don kısmına hızlıca geçmiş alacağım. İlimizin nüfusu 446 bin, yüz ölçümümüz 894 bin ve 12 ilçeden oluşmakta. Dış ticaretimiz de 100 milyon dolar civarında, bunun da ihracatımızın büyük çoğunluğu bizim tarım ürünleri teşkil etmekte. Toplam arazi alanımız 210 bin hektar. Bunun yanında 210 bininde ÇKS'ye kayıtlı 22 bin kayıtlı işletmemiz ve 92 bin hektar civarında da ÇKS'ye kayıtlı alanımız mevcut yani ÇKS'ye kayıtlılık oranımız neredeyse yüzde 50 civarında bir kayıtlılığımız var.

Bunun içerisinde tahıllar grubumuz 1 milyon 162 bin dekar civarında. Bizim asıl dondan etkilenen alanımız, meyvecilik alanımız bu da 372 bin dekar civarında bir meyve alanına sahibiz. Bunlardan da en fazla zarar görenler kiraz, kayısı ve elmada da erken çeşitlerimiz zirai dondan en fazla etkilenen ürünlerimiz.

Yine, ilimizde öne çıkan ürünlerimiz malum Türkiye'nin en fazla üretimini yaptığımız gül, ondan sonra da Türkiye'nin dört elmadan bir tanesi yine ilimizden gitmekte, Türkiye'nin yüzde 25 elma potansiyeli Isparta'dan karşılanmaktadır.

Yine, lavanta ve son günlerde de 2 bin dekarın üzerinde kuşkonmazla Türkiye'de yine kuşkonmaz alanında da 1'inci sıradayız. Bu zirai dondan da kuşkonmaz da az da olsa etkilendi.

Yine, son zamanlarda Türkiye'de 2'nci sıraya oturduğumuz Kayseri'den sonra asperde de Isparta'da 22 bin dekarla 2'nci sırada bulunmaktayız.

Yine, biraz önce söylediğim gibi Isparta'da öne çıkan ürünlerimiz vişne, kayısı, kiraz, üzüm ve elma bunlar da öne çıkan ürünlerimiz.

ÇKS'ye kayıtlılık oranımız yüzde 56, parsel sayımız 282 bin, ÇKS'ye göre ortalama parsel büyüklüğümüz de 13 dekar, Türkiye'nin de ortalamasının altında bulunmakta.

Zirai dona gelecek olursak, 11-13 Nisan 2025 tarihlerinde ilimizde merkez, Atabey ve Keçiborlu, Aksu, Eğirdir, Gönen, Gelendost, Şarkikaraağaç, Uluborlu, Senirkent, Sütçüler, Yalvaç ve Yenişarbademli ilçeleri de zirai dondan etkilenmiştir. Bunların içerisinde elma, ceviz, kayısı, kiraz, badem, nektarin, şeftali, ayva, vişne, erik, armut, gül, üzüm bunlar da kuşkonmaz alanları da zirai dondan zarar gören ürünlerimiz.

İlimizde de yine burada eksi 8-8,5'ları, 9'ları gördüğümüz alanlarımız oldu. Yani uzun süren, özellikle bu bölgede, Yalvaç bölgemiz, Uluborlu bölgemiz ve Senirkent bölgemiz de donu en fazla hissettiğimiz ilçelerimiz.

Resimlerde de görüldüğü gibi dondan sonraki çekilen resimlerimiz. Bunların birçoğunu yine arazide göreceğiz, bir kısmını şu an dondan etkilenen alanlarda bir kısmını da görebileceğiz.

Yine, ilçe ilçe zirai dondan bahsedecek olursak, bizim en fazla -biraz önce söylediğim gibi- bu bölgedeki don olayında 24.500 çiftçimiz etkilendi yani 261 bin dekar alanda 24.500 çiftçimiz don zararından etkilenen sayımız.

Ben daha fazla... Hasarla ilgili de bir iki bahsedeyim, ondan sonra da sözü tekrar sizlere vereyim. ÇKS'ye kayıtlı parsellerde yapılan hasar tespitlerimizde toplam ekili alanımız 126 bin dekar, 122 bin dekar alanda etkilenme olmuştur ve 7.337 çiftçimiz, bu alanlarda ÇKS'ye kayıtlı olan çiftçilerimiz bu dondan etkilenmiştir.

TARSİM'e gelince de ilimizde 2025 yılında sigorta sayısı 16 bin, sigorta tutarı 6 milyar 24 milyon, hasar ödemesi de 45 milyar olarak tespit edilmiştir.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - ÇKS'ye kayıtlı çiftçi kaç kişi?

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - ÇKS'ye kayıtlı yüzde 56, 45 bin toplam.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - TARSİM'e göre ne kadar? TARSİM yaptırmayan çiftçi sayısı kaç?

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - TARSİM'de bu oran çok düşük. Don zararını tahmin edemediği için, bizim üreticimiz dondan daha çok... Burada dolu felaketi olmaktadır yıllardır, doluyla ilgili herkeste TARSİM var ama donla ilgili böyle bir beklenti olmadığı için 261 civarında sadece don şeyimiz var ama doluyla ilgili TARSİM çok yüksek.

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Müdürüm, şimdi bizim bugüne kadar gezdiğimiz illerin arasında gördüğümüz en düşük ÇKS oranı burada.

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Yüzde 56.

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Yüzde 56. Yani niye bu kadar düşük bu ÇKS oranı?

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Şöyle, bazı alanlarımızda mirastan gelen sorunlarımız var, mirasla ilgili sorunumuz çok. Ayrıca, mesela doğal zorlukları olan bir tane köyümüz var, köyün arazisinin tamamı mahkemelik olunca biz bunları ÇKS'ye işleyemiyoruz. Bu şekilde bizim ÇKS'yle ilgili sorun yaşadığımız yerlerimiz var.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Sevgili kardeşim, "261 bin dekar alan" dediniz, 261 bin dekar arazide şu anda don zararı var.

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Evet.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - O zaman burada da 26 bin dekarı ÇKS'li, aşağı yukarı 126.261 binden fazlası da dışarıda kaldı, ÇKS'siz. Nereden baksan yarı yarıya ÇKS'siz; çok büyük sıkıntı var yani hem TARSİM az hem de ÇKS az, buradaki çiftçinin durumu içler acısı gibi duruyor.

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Aynen. Destek veremediğimiz, bu dondan dolayı destek veremediğimiz bir kısım çiftçimiz var ama şöyle: Bir kısmında işlettiğimiz oldu yani kiralama usulü ve benzer şekilde de birçoğunu sonradan işlemeye aldık yani benim bu verdiğim 2024 yılı sonu itibarıyla yapılan işlem.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bu sunumlardan bize de verirsiniz...

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Ben de bir tane var ama...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Onu çoğaltıp bize dağıtırsanız iyi olur.

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Tamam, hemen çoğalttırırım.

Benim söyleyeceklerim bu kadar, soru olursa yine cevaplarız Sayın Başkanım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Müdürüm.

Yine, soru olacak olursa...

Burdur'la ilgili...

Müdürüm, buyurun.

BURDUR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ EYUP ADIGÜZEL - Sayın Valim, Komisyonumuzun çok Kıymetli Başkanı, değerli milletvekili üyelerimiz, çok değerli çiftçilerimiz, üreticilerimiz, yetiştiricilerimiz, sivil toplum kuruluşlarının değerli temsilcileri; ben de Burdur İl Tarım Orman Müdürü olarak şahsım ve kurumum adına sizleri saygıyla selamlıyorum. İlimize bu arada hoş geldiniz diyorum.

Sabah da arazide gördüğümüz üzere bizdeki en büyük don zararı ceviz üzerine meydana geldi. Özellikle klasik çeşitlerde yüzde 100 diyebileceğimiz, bunun yanında yabancı çeşitlerde ise yüzde 30'a kadar düşse de zarar ama en büyük alan olarak da zararımız cevizde maalesef; 11 bin dekar alanda cevizde zararımız var. Toplam don zararı olarak tespit ettiğimiz alan ise 20.117 dekar, bunun 11.511 dekarını ise ceviz oluşturmakta. Onun dışında, zarar oranı en yüksek olan ürünlerimiz peşinden badem, elma, vişne ve kirazda yüzde 100'e yakın; yine, erik, ayva, şeftali ve kayısıda yüzde 100'e yakın zararımız bulunmaktadır. TARSİM poliçesi olarak 2025 yılında don teminatı kapsamında -Burdur özü için söylüyorum bunu- 858 adet poliçe yaptırılmış, bunun 281 adeti dosyası açılmış, 48 adet dosya sahibine tazminatı ödenmiş, şu anda TARSİM tarafından ödenen tazminat 12 milyon liraya yaklaşmış ve şu anda diğer kalan poliçeleri de TARSİM tamamlamak üzere çalışmalarına devam diyor.

Ben arz ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Müdürüm.

Ziraat odalarımızdan, Isparta ve Burdur Ziraat Odası Başkanlarımız.

Başkanım buyurun.

BURDUR ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI KEMAL KUBİLAY - Burdur Ziraat Odası Başkanı Kemal Kubilay. Sayın Başkanım, sayın milletvekillerim; hepiniz hoş geldiniz. Değerli Başkanlarım, değerli misafirler siz de hoş geldiniz.

Baktığımız zaman ÇKS olayına, Burdur'un yüzde 90'ı ÇKS'ye kayıtlı. Biraz önce müdürlerimin açıkladığına göre, bu da odaların hizmetine bakıyor. Şimdi, çiftçimiz, köylümüz odalardaki hizmetler ne kadar iyi olursa ÇKS'sine, odalara daha fazla üye olma durumuna gidiliyor fakat TARSİM olayı bizim Burdur'da da maalesef az. Her yıl rastlamadığımızdan dolayı don olayı kapsam dışı bırakılmış. TARSİM Genel Müdürümüz de burada, şimdi, TARSİM sigorta acentelerinin mutlaka ki bizim çiftçilerimizi uyarması lazım, bugün var, yarın yok diye bir şey yok, bunlar Cenab-ı Allah'ın verdiği bir olay. Yani TARSİM acentelerinin, sigorta acentelerinin çiftçilerimizi uyarmaları lazım. Kapsamları, içerikleri, faydalanacakları olayları mutlaka ki uyarmaları lazım.

Sağ olun Sayın Başkanım, vekillerim; teşekkür eder, hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Dün de TARSİM oturumunda bu konu çok konuşuldu. Yani vatandaşın TARSİM'le ilgili çok eksik bilgisi var, TARSİM'in de eksikleri var, bunlar bütün boyutlarıyla masaya yatırıldı. Sanırım bu komisyon çalışmalarının en önemli sonuçlarından birini TARSİM yani tarım sigorta konusunda alacağız diye düşünüyoruz yani.

Teşekkür ediyorum.

Evet, Isparta Ziraat Odası Başkanımız, buyurun.

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Mustahattin Can Selçuk, Isparta Ziraat Odası Başkanı.

Tüm çiftçilerimize geçmiş olsun dileklerimizi iletiyoruz. İki hafta önce Sayın Bakanımız Isparta'ya geldiğinde Valiliğimizde Sayın Valimizin koordinesinde toplantımızı yapmıştık, orada da sorunları dile getirdik. Bir ay önce de Sayın Genel Başkanımız Şemsi Bayraktar Bey'le Yalvaç'ta toplantımızı yaptık ve sahayı gezdik beraber ve muhtemelen zaten Ankara'da görüşüp irtibat kuruyorsunuzdur. Zaman zaman zaten Adem Bey ben sizleri telefonla da arıyorum. Tüm komisyon üyelerimize de kolay gelsin dileklerimi iletiyorum.

Teşekkür ediyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Odanın saptadığı zarar ne kadar? Onları da bize söyleyin.

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Şimdi, tarım il müdürlüğümüz bütün zarar tespitlerini yaptı -ben Isparta'nın Başkanayım- genelde zarar ilçelerde.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Ne kadar toplam zarar?

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Yani elmada yüzde 40 bandında Sayın Vekilim.

Şimdi, biraz sonra sahayı gezeceğiz, mesela burada kayısı var, kayısındaki zarar yüzde 100 geçen ay bizim gezdiğimizde. Şimdi, bu elma haziran dökümünü yapar, haziran dökümünü yaptıktan sonra zarar, o tablo biraz daha meydana çıkar Sayın Vekilim.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Müdürüm, ben de bir şey sorabilir miyim?

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Gülde ne kadar zarar var.

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Güldeki zarar yüzde 40 efendim. Onu Adem Bey'e de aktarmıştım ben.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Değerli kardeşim, bir şey söyleyeyim Sayın Başkana aktarmışsın ama Komisyon olarak biz de duyalım.

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Şimdi, hepinizi ayrı ayrı arama şansımız olmadığı için, Adem Bey'le de bir dostluğumuz var...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Burası er meydana, konuş ki Başkan sonra senin ziraat odasındaki üye çiftçilerin "Başkan gitti de konuşmadı." demesinler.

Ben, bir şey daha soracağım size.

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Tabii ki, buyurun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Yüzde 56 ÇKS'li geri kalan ÇKS'sini ve en büyük zararı da şu anda ÇKS'siz olanlar da ne olacak? Bununla ilgili hiçbir sorgulama yaptınız mı? Veya ÇKS'sizleri kaydetmeyle ilgili Bakanlık geçen dönem, 27'nci Dönemde bir kanun çıkardık. Birçok şekilde kayıt yapabiliyorsunuz, bununla ilgili çiftçilerimize hiç bilgilendirme yapıldı mı?

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Şimdi Sayın Vekilim, onları yapıyoruz.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Çünkü oran çok büyük.

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Şimdi, geçen yıla kadar...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Oran, Türkiye'nin üstünde bir oran şu anda sizin.

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Sayın Vekilim, geçen yıla kadar vefat etmiş kişilerin biz ÇKS'sini kayıt yapamıyorduk, geçen yıl çıkan bir kanunla, taahhünameyle şu anda onları yapmaya başladık. Biraz önce İl Müdürlüğümüz konuyu arz etti. Sayın Vekilim, bu miras konusunda zaten millet birbirini öldürüyor.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Başkanım, Ziraat Odası Başkanı ve muhtarlar ben geldiğim zaman, size "Biz burayı ekiyoruz." dediği zaman, zaten muhtar imzaladığı zaman sana bir şey kalmıyor, iş kolaylaştı. Şu anda bu kiralanan yerlerle ilgili bir sıkıntı var, ecrimisillerle ilgili var, o da ilerleyen günlerde çözülecek ama buradaki sorun şu: Vatandaşa yayın yapıldı mı? Vatandaşın bilgisi var mı, aktarıldı mı? Ben, bunu öğrenmek istiyorum.

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Sayın vekilim, zaten sürekli sahadayız; zaten bunu, dosyayı yaptırmayanlar en büyük sıkıntıyı onlar çekiyor, zaten bu komisyonlar da ondan kuruluyor. Sayın Vekilim, ilk önce dosya yapılacak, sonra destek gelecek.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Başkanım, ben bir şey daha sorayım: Şu anda kaç üyen var?

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Benim Isparta'da -Isparta ve Atabey'in Başkanımı- 7 bin üyem var.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - 7 bin üyenin kaç ÇKS yaptırdı?

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - 3 bini.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - 3 bin. 4 bin kişi ÇKS'siz.

Peki, bunun ne kadarı TARSİM sigortalı?

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - TARSİM sigortalıyı, onu tam dosya olarak bakmadım Sayın Vekilim. Şimdi, onu zaten sistemde göremiyoruz. Genelde zaten insanlar kredi çekerken TARSİM zorunlu oluyor, birinci ayak oradan geliyor. İkincisi, büyük şirketler de böyle büyümeye başladı, büyük böyle binlerce dönüm, elmalı olanlar, onlar biraz daha profesyonel çalışıyor Sayın Vekilim.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Son bir soru daha sorayım: 4 bin kişi TARSİM'de ve ÇKS'de değil. Bu, 4 bin kişi çiftçilik yapıyor mu? Onun bağı bahçesi var mı? Üretim içinde mi? Onlara herhangi bir destek verilmediğinde ne olacaklar? O konuyu da raporda yazdınız mı?

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Tamamı çiftçi değil efendim onların, bazıları tarım BAĞ-KUR yaptırıyor, bazıları pazarda bir eşya satma için giriş yaptırıyor ama genelde, yüzde 90 bandında ÇKS'yi yapıyoruz.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Yani açıklanan şu arkadaşlar: Sadece ÇKS'ler destek alacak, ÇKS'li dışındaki çiftçilere destek yapılmayacak.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Şimdi konu şu: Başkanım, tabii, burada vekillerimizin de esas üzerinde durduğu konu bu ÇKS oranını nasıl yükseltiriz diye... Sanırım, tarım teşkilatımızın da Bakanlığımızın da bu çok gündeminde olan bir şey. Burada sanki klasik yöntemlerle "Ya, ağabey, hadi gelin, siz ÇKS yaptırın."la bu iş olmayacak. Yani, tarımsal faaliyeti bulunan, üzerinde tarımsal arazisi bulunan ya da bir tarımsal kiralama yoluyla, bir arazi kiralınması yoluyla herhangi bir tarımsal faaliyete başlayan kişinin otomatik olarak ÇKS'li oluyor olması lazım. "Benim arazim var ama ben tarımsal faaliyette bulunmuyorum." Eyvallah. Kişi bunun için, ÇKS'li olmadığı için gitsin, ilgililere bildirsin. Yani, olan adam niye bildirsin? Artık tarımda bunların kayıtları yok mu? Yani, tapuda kaydı var, değil mi? Herkesin tapuda kaydı var, ziraat odası kaydının bile buna göre yapılması lazım. "E, ben tarımsal faaliyette..." "Şehirde duruyorum, tarlam var, keyfe..." Eyvallah, ben varacağım, diyeceğim ki: "Ben tarımsal faaliyette bulunmuyorum." Tarım teşkilatı da bu araziye alacak ya kiraya verecek ya bunu tarım destek sisteminin dışında tutacak ama herkese ÇKS kimlik kartı, çiftçi kimlik kartı gibi bir kart yapıp... Bu, yüzde 100, başka türlü bulma şansımız yok, yapmıyor insanlar bir şekilde ama böyle bir afet olduğu zaman devletin desteğinden de faydalanamıyor, sigortaya da giremiyor. ÇKS meselesi biraz bizim çok dikkatimizi çekti yani en iyi olan ilde yüzde 80'i bulmuyor. Isparta'da biraz daha düşük. Burdur'da ÇKS oranımız ne kadar Sayın Müdürüm?

BURDUR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ EYUP ADIGÜZEL - Yüzde 75 civarında.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yani, burada biraz daha düşük. Isparta belki... Sayın Müdürüm de burada, ziraat odamız da burada, biraz buna bir... Hani, nasıl yükseltebiliriz ya da sorun nereden kaynaklanıyor? Belki bazı konularda yapısal, yasal düzenleme gerekecek, bir şey gerekecek. Biraz bizim Komisyon olarak ilgimizi çeken konu bu yani, dikkatimizi çeken, ilgiden ziyade, dikkatimizi çekti konu, sorular ondan dolayı geliyor "Niye bu düşük oran?" gibi. İşte, şimdi, devlet "Ben ÇKS'li olana vereceğim." diyor. E, diğer adam tarımsal üretimde bulunmuyor mu? Diğer adam üretim yapmıyor mu? Üretim maliyeti yok mu? Pazarlara ürünü sürmüyor mu bu adam? Sürüyor. Öyle değil mi? Biz onu da önerdik raporumuzda Sayın Valim. Dedik ki: "ÇKS'si olmayanlar için de bu dönem için mutlaka bir yöntem geliştirilip bunların da destek kapsamına alınması gerektiğini..." Madem

veriyorsak destek ÇKS'li olan ile olmayan arasındaki farkı niye fark ediyoruz? Çünkü bir sürü problem var ÇKS'liye gidişi engelleyen. Ya, bunu topyekûn kaldıralım falan gibi sorular onun için buradan geldi Sayın Başkanım.

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun Müdürüm.

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Sayın Başkan, zarar gören kısımlar genelde bahçe olduğu için bahçelerin çoğunluğu zaten ÇKS'ye kayıtlı. Bizim ÇKS kayıtsızlık sistemimiz daha çok tek yıllık ürünlerin olduğu bölgelerde. Dolayısıyla çok fazla bir "Ya, ben zarar gördüm, ÇKS'm yok." diye gelen çok fazla olmadı, başvuru da olmadı yani. Belki başka bir kiralama, benzer bir şey olabilirdi ama bizim daha çok ÇKS'deki sıkıntımız tek yıllık bitkilerde ÇKS yaptırmamaları. Yani bizim ilimizin sorunu var.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sayın Müdürüm, şimdi, Sayın Başkanın söylediği gibi, artık iklim değişikliğiyle bundan sonra yaşayacağımız sorunlar yıllık, aylık, bahçelik, bağlıktan aştık. Biz tarımla uğraşan herkesin ÇKS'li olması ve sigortasını yaptırarak bu sorunlardan en az mağduriyet yaşamasını amaçlayan bir düşünceyle bu soruları yönlendiriyoruz yoksa Türkiye'nin gerçeğini hepimiz biliyoruz. Ama dün de kaldı her şey. Bu don olayı tarımın nasıl yapılacağı konusunda yeni şeyler söylemenin zamanı olduğunu düşünerek söylüyoruz biz.

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Şimdi, Bakanlık TÜİK'le beraber şu an tüm parsellerin tespitiyle ilgili çalışmalar başladı zaten. Şu an biz sisteme hepsini tanımlıyoruz. Yani TÜİK de çalışmaya başladı, yılbaşına kadar da bitecek zaten. Geriye kalanların da tamamı sisteme girilmiş olacak.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Isparta Ticaret Borsamız burada mıydı? Yok.

SİNAN ÇİFTYÜREK (Van) - Sayın Başkan, birkaç sorum var.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun Sinan Bey.

SİNAN ÇİFTYÜREK (Van) - Teşekkür ederim.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Birinci sorum şu hazır bütün Isparta ve Burdur ilgili müdürlerimiz, sorumlularımız buradayken: Tatlı su kaynakları bakımından sorunumuz ne? Yani tehlike ne düzeyde? Buna ilişkin bir envanter çalışması var mı, yok mu?

İki: Var sayalım ki bütün üreticimiz, çiftçimiz, Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı; tamam. Var sayalım ki hepsi TARSİM'e de üye oldu. Niye yapacak bunu? Diyelim ki muhtemel bir felakette zararlarının devlet tarafından tanzim edilmesi konusunda ve burada çok daha köklü bir sorunla yüz yüzeyiz. O bakımdan sorum şu benim: Bu yel 66 ili etkiledi, 36'sını çok ağır etkiledi. Eğer zirai don iki gömlek daha ağır yaşansaydı TARSİM'i yapsak neye yarar yapmasak neye yarar? Yani devlet zaten bunun altından kalkamaz. Buna ilişkin... Artı bir iklim krizi söz konusu. Burdur, Isparta son yıllarda bunu hissediyor mu? Yani ciddi bir iklim değişikliği var. Bu iklim değişikliği gerek ürün deseni konusunda gerek diyelim ki daha iklim değişikliğine dayanıklı adımların atılması konusunda ilde ne gibi bir çalışma var? Var mı böyle bir yönelim?

Teşekkür ederim.

BURDUR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ EYUP ADIGÜZEL - Sayın Başkanım, sayın vekillerim; şöyle: Birincisi, su yönetimiyle alakalı kısımlarda biz hep bunu istişare ediyoruz. Bunu yakın zamanda ben Isparta'da görev yaptığım dönemde Eğirdir'de, şu anda Burdur'dayken Burdur Gölü üzerindeki tarımsal ürünlerin göllere olan baskısı noktasındaki çalışmalarımızı yapıyoruz muhakkak. Hatta Sayın Başkanım da gelirken otobüsten indiğinde istişare ederek geldik, Burdur Gölü'nü de görerek. Dedik ki: Buradaki bizim "yem bitkisi ekiliş alanları" dediğimiz, daha çok su tüketen bitkilerle alakalı kısımdan vazgeçmeye yönelik en azından yüzde 100 fidan desteğiyle tıbbi aromatik bitkilere bir dönüş sağlayabilir miyiz? Şimdi, bununla alakalı çalışmalarımız var, onları da yapıyoruz. Özellikle "coğrafi bilgi sistemi" dediğimiz sistem üzerinden haritalandırma ile göle baskısı olan alanlardaki ürünleri en azından daha az su tüketen ürünlere değiştirmeye alakalı bölgesel yani Burdur lokasyonunda bir çalışmamız var; onu Sayın Başkanımıza da arz ettik. Kaynakları bularak alansal anlamda bunları değiştirmeye başladık fakat burada sadece bununla bitmiyor. Tatlı su kaynaklarında en büyük sıkıntı -sizler de bilirsiniz ki işte, her zaman gündeme gelen- kaçak kuyuyla mücadele söyleniyor. Tabii, bununla da alakalı Devlet Su İşlerimizin çok ciddi yatırımları var. Muhakkak ki yatırımlar neticesi sonucunda da kuyulardan yavaş yavaş kurtulacağız diye düşünüyorum.

Diğer taraftan, ÇKS...

SİNAN ÇİFTYÜREK (Van) - Derelerimizin, ırmaklarımızın kurduğuna dair, debisinin düştüğüne dair var mı mesela? Mesela, Van'da diyelim -ben Van Milletvekiliyim- derelerin önemli bir kısmı ya kurudu ya da debisi düştü.

BURDUR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ EYUP ADIGÜZEL - Sayın Vekilim, şöyle söyleyeyim: Bununla alakalı çok ciddi Tarım ve Orman Bakanlığı da olmak üzere çeşitli bakanlıkların ilgili çalışmaları var. Bunları da biz seminerlerde, toplantılarda görüyoruz, bize anlatıyorlar ama şu veri bu anda bizim önümüzde var mı? Devlet Su İşlerimiz burada olsaydı muhakkak olurdu bu veri, bu veriler var devletimizde ama şu anda bizim önümüzde hazır böyle bir veri yok, olsaydı biz sizinle paylaşırdık ama bu çalışmalarımız devam ediyor.

Diğer taraftan, Çiftçi Kayıt Sistemi'ndeki kayıtlılıkla alakalı demin Sayın Müdürümün de bahsettiği üzere, TÜİK'le yapılan bir protokol çerçevesinde biz artık kayıtsız araziye bırakın, kayıtsız tarım alet, makine ve edevatını da bırakmayacağız. Yani çiftçinin neredeyse önünde bir küreği varsa onları da artık devlet olarak kayıt altına alıp nerede, nasıl müdahale edebileceğimizi, çiftçiyi nasıl yönlendirebileceğimizi ve destekleyen modellerimizi de bunun üzerine kurmak adına zaten çeşitli çalışmalarımızı Tarım Bakanlığımız yürütüyor.

TARSİM olsaydı, yüzde 100'ünü TARSİM yapsaydık ne olurdu? Şimdi, zaten biz burada, bu tarz afetlerde çiftçinin maddi olarak gelirini korumak adına bir çalışma yapıyoruz. Şu anda Komisyon olarak, daha sonra bu afetler yaşandığında daha hızlı reaksiyon almak ya da bu afetler yaşanmadan önüne geçebilmek adına bir çalışmamız var, biz de bunlara destek olmaya çalışıyoruz ama birinci etapta, her zaman afetten sonra ilk düşündüğümüz şey maddiyat anlamında bir çiftçiyi nasıl koruyabiliriz, nasıl sürdürülebilir tarımda çiftçiyi bir önümüzdeki yıla ulaştırabiliriz olduğu için, şimdi bizim TARSİM'imiz olmuş olsaydı, tabii ki de

bu poliçeler neticesinde 11 milyon değil biz 111 milyon lira ödemiş olurduk; bu da bir gerçek. Biz TARSİM'in yüzde 100 olmasını, tüm ÇKS'de kayıtlı olan veyahut da ÇKS'ye kayıtlı olmayan arazilerin de TARSİM'e kaydolması noktasında gerekli çalışmaları yapıyoruz.

İklim değişikliğiyle alakalı çalışmamız... Evet, demin de arz ettiğim üzere, bununla da alakalı Sayın Bakanımızın bir tabiri var "yeni normal" diye. Evet, biz yeni normallere alışmaya başladık, artık biz bunları kabul ediyoruz, bir su kısıtımız var. Şu anda Isparta da Burdur da su kısıtı olan illerden değil ama daha sonra bizim girmeyeceğimizin bir garantisi yok, o yüzden biz şimdiden çalışmalarımıza hız veriyoruz ve Bakanlığımızın Tarımsal Üretim Planlaması dediği 13+1 üründe de gerekli çalışmaları yaptık. Biz Burdur ilinde 7+1'le devam ediyoruz; Sayın Başkanımızla da bu konuları istişare ediyoruz. Bu ürünler üzerinde birazcık daha su kısıtına giderek yağlık tohumların tamamını çıkardık. Biz, arpa, buğday, nohut, mercimek, kuru fasulye gibi bölgede birazcık daha ürünleri kısıtlayarak devam ediyoruz; diğer illerde de bu çalışmalar yapılıyor.

SİNAN ÇİFTYÜREK (Van) - Ona doğru bir yönelim diyorsunuz.

BURDUR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ EYUP ADIGÜZEL - Kesinlikle Sayın Vekilim.

SİNAN ÇİFTYÜREK (Van) - Teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun.

OSMAN ZABUN (Isparta) - Başkanım, ben de teşekkür ediyorum.

Şimdi, tabii, ben kısaca şöyle bir bilgi vereyim: Isparta, il olarak bir Beyşehir havzası üzerinde, Beyşehir Gölü havzası üzerinde; Eğirdir Gölü havzası üzerinde, Burdur Gölü havzası üzerinde, bir miktar da Manavgat havzası üzerinde bulunan coğrafi olarak bir il. Özellikle göl niteliğindeki Eğirdir, Beyşehir ve Burdur önemli ölçüde bir sıkıntıyla karşı karşıya, 3'ü de. Dolayısıyla bu doğrudan doğruya Isparta'daki tarımı da tehdit eden en önemli risklerden bir tanesi. Isparta tarım alanları itibarıyla çok geniş alanlara sahip bir il değil yani büyük bir kesimi ormanlık, dağlık ve göl aynasının kapladığı bir şehir. Tarım alanlarımız bizim kısıtlı ama çok verimlidir. Dolayısıyla burada, özellikle bugüne kadar, bu yıla kadar sulu tarım ya da çok yıllık bitkilerde, meyvecilik anlamında Türkiye'nin en önemli merkezlerinden bir tanesidir. Az önce arkadaşların da ifade ettiği gibi, elmanın yüzde 25'ini Isparta üretir ve 1'inci sıradadır Türkiye'de elma üretiminde. Eğirdir ve Gelendost ilçelerimizde, kısmen Senirkent ilçemizde -biraz sonra orayı da göreceğiz- bu 3 ilçemizde yoğunluklu olarak elma üretimi vardır, Yalvaç tarafında kayısı üretimi öne çıkar, onun da ciddi bir üretim vardır. Bu bölgede kiraz ve yine elma -az önce ifade ettiğim gibi- Uluborlu-Senirkent bölgesinde kiraz ve elma. Yine, tek yıllık bitkilerde barbunya gibi bitkiler de öne çıkar.

Öbür taraftan, yani iklimle ilgili şunu söyleyeyim: Bu bilgi sizde muhtemelen vardır diye düşünüyorum. Mesela, geçen yıl da Türkiye'nin en az yağış alan bölgesi burası, göller bölgesi yani bu iklim değişikliğiyle ilgili sıkıntıyı en fazla, bu riski en fazla yaşayan bölge burası. Eğirdir Gölü'müz normalde 919 koduna sahip bir göldür, en yüksek kodu 919 kodudur ama bugün geldiğimiz nokta itibarıyla 914 koduna kadar düşmüş durumda. O yüzden 914 kodunun altını tehlikeli görüyoruz, riskli görüyoruz Eğirdir Gölü açısından. Eğirdir Gölü sığ bir göl yani çok derin bir göl değil, sığ göl olduğu için de bazı riskleri de beraberinde getiriyor. 914 kodunun altına düşmesine çok fazla yani tedbir almadığımız takdirde, önlem almadığımız takdirde buharlaşmanın çok daha artacağı öngörülüyor, bu da gölü bölünmeye götürecek ve çok ciddi anlamda gölde sıkıntıya sebep olabilecek, ondan sonra da gölün kendisini tekrar toparlama imkânını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir risk söz konusu. O yüzden bir eylem planı çerçevesi içerisinde Eğirdir Gölü'yle ilgili bazı adımları attık, geçmişte de atmıştık zaten onlardan bir kısmı devam ediyor. Özellikle şunu ifade edebilirim: Yani Eğirdir Gölü'nde yaklaşık yıllık 500-600 milyon metreküp su kaybediyoruz. Büyük bir oranda bu kaybın sebebi buharlaşmadan kaynaklanıyor yani sıcak iklimten kaynaklı buharlaşmadan kaynaklanıyor. Biz, çevresindeki bütün araziye tam kapasite sulamada kullanmış olsak, içme suyu ihtiyacını da hiç kısımdan devam ettirmiş olsak yaklaşık 150 milyon metreküp su kullanımı söz konusu Eğirdir Gölü'nden. Ama burada şimdi şunu yapıyoruz: Geçtiğimiz yıl da önemli ölçüde suyu kısıtladık, bu yıl da kısıtlamaya devam ediyoruz. Ama tabii, bir taraftan da bu sondaj çalışmaları devam ediyor, artıyor. İllaki, yani vatandaşımızı hemen bir anda çok yıllık sulu bitkilerden kurtarmak, başka bir yere dönüştürmek de çok kolay bir şey değil. Bunlarla ilgili planlamalarımız da devam ediyor, destekleme çalışmalarımız da devam ediyor. İnşallah, önümüzdeki süreçte bunları da adım adım hayata geçireceğiz.

Yine, bu Senirkent Ovasında -şu anda Uluborlu Ovası'ndayız aşağı taraf Senirkent Ovası- burada devam eden damlama sulama sistemini, daha tasarruflu sulamayla ilgili, damlama sulama sisteminin kurulmasıyla ilgili çalışmalar devam ediyor, yüzde 70 yüzde 80'ler seviyesine kadar ulaştı yatırım boyutu.

Öbür taraftan, Atabey Ovası var, hemen şu büyük dağın arka tarafındadır Atabey Ovası da. Orada da yine, damlama, basınçlı sistem sulamayla ilgili çalışmalar devam ediyor. Bir Gelendost, Boğazova, Yalvaç bölgeleri Eğirdir havzasında olan bu bölgeler kaldı, onların da, inşallah, önümüzdeki süreç içerisinde basınçlı sisteme dönüşümüyle ilgili gerekli adımları atmış olacağız. Bundan maksadımız Eğirdir Gölü'nden daha az su kullanmak, daha tasarruflu su kullanmak ve Eğirdir Gölü'ne katkı sağlamak.

Manavgat tarafına inen bir suyumuz vardı, onun bu tarafa, Eğirdir Gölü'ne aktarılmasıyla ilgili bir ihalesini gerçekleştirdik, oradaki süreç devam ediyor. İnşallah o suyu da buraya aktarmak suretiyle bir miktar Eğirdir'e takviye sağlamış olacağız. Eğirdir'den içme suyunu merkezimiz, Isparta Merkez içme suyunu çekiyor, bu da yaklaşık 12,5 milyon metreküp su çekiyor yılda. Bunu da kendi havzası içerisinde nasıl takviye ederek bundan kurtarabiliriz, bunun çalışmalarını sürdürüyoruz. Yani iklim krizi, sorudan yola çıkarak şunu söyleyeyim: Yani iklim krizinden en çok etkilenen bölge Türkiye'de göller bölgesi, bu bölge. Biz de buna dair gerekli önlemleri almaya gayret ediyoruz, çaba gösteriyoruz.

Benim genel olarak ifade edeceğim şeyler bunlar.

Buyurun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Başkanım.

SİNAN ÇİFTYÜREK (Van) - Bir şey sorayım.

Şimdi, Mardin'de kuyuların kazılmasında ilk etapta 150 metreyle başladı, 400'e çıktı, şu anda 850 metreye çıktı suya ulaşabilmek için.

OSMAN ZABUN (Isparta) - Burada şöyle: Ben hatırlıyorum, yaklaşık on-on beş yıl kadar önce birçok yerde 10-15 metrede suya ulaşmak mümkündü, yer altı suyuna ama şu anda büyük ekseriyetle 50 metrenin üzerine çıktı yani 100 metreye varan yerler var, 50 metrenin üzerine çıktı

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyoruz.

Burdur Damızlık Birliği ve Türkiye Damızlık Birliği Başkanımız Kamil Bey var, o da esasında zirai don hadisesinden ziyade, yine büyükbaş ve suyla ilgili belki diyecekleri vardır. Tabii ki bölgelerden, birliklerden Türkiye'yle ilgili aldığı bilgiler varsa bizimle de paylaşırsa seviniriz.

Başkanım, buyurun.

BURDUR DAMIZLIK SIĞIR YETİŞTİRİCİLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI KAMİL ÖZCAN - Sayın Valim, Sayın Başkanım, çok kıymetli milletvekillerim, değerli katılımcılar; ben de şahsım adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Evet, konumuz belki bugün zirai don ama biz hayvancılar olarak da değişen bu iklim şartlarından dolayı özellikle biraz önce Sayın Vekilimin söylediği taban sularının çekilmesiyle alakalı artık kaba yeme ulaşmamız zorlaşıyor. Özellikle Burdur da hayvancılığın iyi yapıldığı illerden biri. Burdur gibi bir coğrafyada -1.000 ton süt çıkaran bir iliz- artık Burdur'un hayvanını Burdur'un coğrafyası doyurmuyor, doyurmayacak. Niye? Taban suyu artık her geçen gün daha aşağılara iniyor dolayısıyla bu bizim için bir tehdit, hayvancılar için bir tehdit. Bu iklim değişikliği Konya'ya doğru gidiyor ve bu bölgelerde, hayvancılığın iyi yapıldığı illerde bu iklim değişikliğiyle alakalı tedbir alınmazsa... Bu göllerin değişmesi, bu göllerin doldurulması, göllerin kurtarılması, belki buradaki iklimin yumuşamasına ve değişmesine fayda getirecektir diye düşünüyoruz. Nasıl kurtaracak? Sizler tabii ki bunu yüce Mecliste tartışacaksınız. Belki denizden mi doldurmak lazım? Taban sularının yükselmesi için bunlar belki masaya yatırılabilir.

Sayın Vekilim, Sayın Başkanım; hayvancılar adına biz bu konuda hakikaten tedirginiz, özellikle kaba yem ve ülkenin diğer taraflarında da mera hayvancılığı yapılan yerlerde de bu yağışlardaki sıkıntıdan dolayı istediğimiz kaba yeme ulaşmakta sıkıntılar çekiyoruz. Bu manada da hayvancılık da tehdit altında. Onun için, bir an önce belki daha önceden tedbir alınması gerekiyordu. Belki bugünden itibaren tedbir alınması, kaçak sondajların ve suyun kullanımıyla alakalı, uygun suyun kullanılmasıyla alakalı eğitimler, seminerler, verilmesi, halkımız bu konuda uyarılması hepimiz için iyi olacağını düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

OSMAN ZABUN (Isparta) - Şimdi, Başkanım, istersen kısaca şunu da ilave edeyim: Burası kapalı havza arkadaşlar, Isparta ve çevresi kapalı havza, dolayısıyla -Başkanımız da ifade etti- Beyşehir Gölü'ne mesela bir mavi tünelle Toroslardan bir su aktarımı söz konusu oldu ama onun dışında başka bir kaynak da söz konusu değil, yok. Yani bizde de Eğirdir Gölü'nde de aynı şekilde Antalya Manavgat'a inen bir alan var, küçük bir havza var, oradaki suyun derivasyonu ile ilgili, Eğirdir Gölü'ne aktarımıyla ilgili çalışma devam ediyor ama onun dışında başka bir kaynak da yok çevrede, aktarabileceğiniz bir kaynak da yok.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Su kaynaklarımızı artık çok böyle elimiz ayağımız titreyerek kullanmamız ve korumamız gerekiyor. Sanki bundan sonra bizi bekleyen temel konu bu gibi.

Başka söz almak isteyen...

BURDUR DAMIZLIK SIĞIR YETİŞTİRİCİLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI KAMİL ÖZCAN - Denizden doldurulması, arıtılarak doldurulması uygun olur mu bu göllerin bu teknolojiye bilemiyorum. Arıtıldıktan sonra çok mu pahalıya mal olur?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Şöyle söyleyeyim: Bu konuda en büyük çalışmayı benim bildiğim Suudi Arabistan yapıyor ama o bile çok sınırlı yapıyor çünkü çok aşırı maliyetli bir teknoloji. Bazen diyorlar bize "Antalya'dan tünellerden verelim, hatta bu hızlı tren geçecek, geçerken o tünellerden, bir de geriye su basma tüneli yapalım, Burdur'a da göle su basalım." Güzel de hadi o maliyeti geçtim ben, onun yani o suyu suyuyla karıştırmak çok kolay değil; biri sodalı su, biri tatlı su, biri tuzlu su yani sonra da çevre felaketleri ortaya çıkabilir. Yani bunlar öyle kolay şeyler değil, ben su bilimci değilim ama...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Şu anda sizin bölgede modelin sulama yöntemi yüzde kaç? Vahşi salma sulama mı?

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Bu bölgede, Eğirdir'den Gelendost-Senirkent Bölgesinde yüzde 80'e yakınız, çok yüksek yani bizim oranımız çok yüksek burada.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Vahşi sulama mı?

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Hayır, hayır, damlama sulama. Damla sulamada yüzde 80'e yakınız.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Kapalı sistem?

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Kapalı sistem zaten.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Kapalı sistem zaten.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Tamamı?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tabii, canım. Ağabey, burası rahmetli Süleyman Demirel'in memleketi, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünden gelmiş, bu kanal sulamalarını ilk yapan ildir Isparta yani.

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Bir de köy bazlı burada çalışma çok fazla olmuş daha önce. Damla sulamaya köy bazlı olarak geçilmiş çoğunluk. Köy bazlı geçince de...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Buna rağmen suda sorun var yani.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Suda sorundan ziyade burada sorun gölün çekilmesi.

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Buharlaşımaya dayalı gölün çekilmesi.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Burada tabii, Sayın Valimizin olduğu yerde, Ispartalı vekillerimizin olduğu yerde benim konuşmam doğru değil ama burada ana problem Eğirdir Gölü'nün buharlaşma sebebidir. Az önce bir istatistik verildi, yılda 600 milyon metreküp su buharlaşıyor. Toplam su ihtiyacımız yıllık 150 milyon metreküp bütün bölgenin. 600 milyon metreküp buharlaşıırken nasıl kurtarırsınız tartışması yapılıyor.



ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Başkanım şöyle: Gölün aslında daha önceki şeyi 16 metre civarında, 16,5 metre, şimdi 8,5-9 metrelerde. Dolayısıyla göl seviyesi düştükçe buharlaşma daha fazlalaşıyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Daha da artıyor çünkü göl ılıyor, daha fazla ısınma yapıyor.

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Aynen, aynen, aşağıya doğru daha da ısınıyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, Ziraat Odası Başkanlarımızdan başka -benim biraz toparlamam lazım süreyi- ilçe, çiftçilerimiz, kooperatiflerimiz biraz söz alarak gidelim hızlıca, ben söz vermeyeyim.

İlçe ziraat odası başkanlarımız var mı? Önce onlara söz verelim, hemen alsınlar mikrofonu, kendileri tanışınlar. Kendinizi tanıtır ki burada Meclisimiz kayıtlar alıyor bütün konuşmaları.

Buyurun.

SENİRKENT GENÇALİ KÖYÜ KALKINMA KOOPERATİFİ BAŞKANI MUSTAFA KOCA - Sayın Valim, değerli üyelerimiz; Senirkent Gençali Köyü Kalkınma Kooperatifi Başkanı Ziraat Mühendisi Mustafa Koca.

Sırayla gitmek istiyorum ben.

Bizim bölgemiz yüzde 98 kayısı üretimiyle geçinen bir bölge. Zararımız yüzde 98'e yakın zaten. Çok az bir elma üreticimizde biraz elma görünüyor, onun haricinde zararımız çok büyük.

Şimdi, ilk önce -il Müdürüm de bahsetti- ÇKS'ye kayıtlı oranımız belki köy olarak biraz yüksek olabilir ama olmayan da çok fazla; sebebi miras olayları.

İkincisi, ÇKS'ye kayıtlı olan her bir bireyin hemen sigorta girişinin başlatılması yani bu da insanları ÇKS'ye kayıttan uzak tutan etmenlerden bir tanesi çünkü prim yatırmak istemiyorlar veya yatırmıyorlar.

Bölgemiz yani köyümüz tüm su Eğirdir havzasının başlangıç noktası bizim köyümüz yani Senirkent ovasını sulayan istasyon bizim köyümüzde başlıyor. Damla sulama oranı yüzde 98'e yakın, bahçeleri damla sulama. Gölde su alamadığımız için komple -yani biraz kendini ihbar etmek gibi olacak ama kusura bakmayın Sayın Valim- sondajla sulama yapıyoruz ve güneş panelleriyle sulama yapıyoruz çünkü gölden su alma ihtimalimiz şu anda yok. Kayıkçılarımız, balıkçılarımız on güne kadar kanaldan çıkabilirler, on gün sonra kayıklar da çıkamazlar yani suda bu kadar yüksek oranda bir çekim var.

Şimdi, su konusu çok farklı bir konu. Şöyle söyleyeyim...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Zirai donda kalsak... Suyla ilgili başka zaman...

SENİRKENT GENÇALİ KÖYÜ KALKINMA KOOPERATİFİ BAŞKANI MUSTAFA KOCA - Kalacağım, sadece iki tane örnek vereceğim: 2017 yılında Sayın Faruk Çelik Bey Tarım Bakanlığıken biz Ziraat Mühendisleri Odasında yönetimdeyken bir dosya sunduk kendisine, dedik ki: "Bizim bölgemizde gelin, ne olur ürün havza modeline geçelim. Yani her ürünü her yerde yetiştirmeyelim. Su kaynağı olmayan bir yerde tutup da 'Su getireceğiz.' diye 'Su barajı kuracağız.' diye orada meyveciliğe yönlendirmeyelim." Onlar kuru tarım yapsınlar, buğday yapsınlar, mercimek yapsınlar, mercimekten de para kazanıyorlardı.

Şimdi, geçiyorsunuz, bu -ziraat mühendisi olarak söylüyorum- çiftçinin branşlaşması için çok önemli bir mevzu. Doğru üretimi yapan ülkeler çok daha güzel para kazanıyorlar, o çiftçiler çok daha fazla para kazanıyorlar. Her bir yeni öğrenme, her bir yerini öğrenme de hem ekonominin birazcık daha yani çiftçi ekonomisinin birazcık daha artmasına neden oluyor.

Şimdi, suyla ilgili bahsettiğiniz şeylerden söyleyeyim. Yani her yere biz -kusura bakmayın yani politikaları yorumlamak benim haddime değil ama- baraj kurarak sulanabilir araziye artırmıyoruz. Her bir barajın tabanda yaptığı su basıncıyla yer altı sularının hareket yönlerini de değiştirmiş oluyoruz. Böylelikle gölü besleyen kaynakların birçoğunun kesildiğini ben görüyorum çünkü ben gölün kenarında yetişmiş, büyümüş bir çocuğum. Ben terasımızdan göle atlarken şimdi yaklaşık 1 kilometre yürümek zorundayım ki suya ulaşayım. Yani anlatabiliyor muyum? Dolayısıyla, önce bu kaynakların, Eğirdir'i besleyen bu kaynakların üzerindeki sulama kanallarının, barajlarının doğru mu, gerekli mi bunların baştan sona analiz edilmesi lazım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Başkanım.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Ben biraz müdahale edeyim. Bizim konumuz zirai don. Donla ilgili çiftçilerimizi derdini dinlemeye geldik. Su sorunu farklı bir sorun. Değerli arkadaşlar, su sorunu farklı bir sorun. Bizim tek burada bulunma sebebimiz, zirai donla ilgili sıkıntıları yerinde dinlemeyle ilgili. Sizden istirhamımız ne kadar...

Bakınız, şimdi, dondan dolayı Uluborlu bütçesine ne kadar yara açıldı veya Isparta ekonomisine ne zarar geldi, artı çiftçinin ne sıkıntısı var; bunları görürsek daha iyi olacak.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Sizin zirai donda kayısındaki maliyet kaybınız ne kadar Başkanım? Biraz zirai donda kalalım yani.

SENİRKENT GENÇALİ KÖYÜ KALKINMA KOOPERATİFİ BAŞKANI MUSTAFA KOCA - Tamam. Ben sadece suyun kaynağında olan bir yer olduğumuz için şey yaptım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah. Yani bak, şöyle: Bu su meselesine girersek, gerçekten bu konuyu günlerce tartışırız; tartışılıyor zaten. Fakat biz hani daha programımız devam edecek, bahçeleri ziyaret edeceğiz. Sizin köyünüzde mesela ne gibi sorunlar var?

SENİRKENT GENÇALİ KÖYÜ KALKINMA KOOPERATİFİ BAŞKANI MUSTAFA KOCA - Geçen yıl ihracat kayışımız -ben kayısı çok yoğun olduğu için söylüyorum- 16 bin ton -kendi köyüm için söylüyorum- pazarlık kayışımız yaklaşık 11 bin ton. Şimdi, bu sene sadece -bu sene için söylüyorum- 17 ton köyümüzde toplanan kayısı var, 17 ton. Şekerpare cinsi kayısı toplandı, toplam 17 ton. Şimdi, aradaki farkı hesap...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah. Biraz şeyi görmek istiyoruz yani müdürlüklerimizin istatistiklerine eyvallah. Bir de sahada da böyle, nedir ya, neydi ney. İşte, bugün ne dedi? "1.700 ton vişne olan yerde toplam vişnemiz 30 ton." dedi. Doğru değil mi müdürüm? Hani biz biraz bunu hissedelim.

SENİRKENT GENÇALİ KÖYÜ KALKINMA KOOPERATİFİ BAŞKANI MUSTAFA KOCA - 17 ton toplam kayısı çıktı köyden.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah. Fiyatı biraz artmıştır tabii.

SENİRKENT GENÇALİ KÖYÜ KALKINMA KOOPERATİFİ BAŞKANI MUSTAFA KOCA - Yani fiyatı artsa da...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Kurtarmaz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Geçen yıl kaç liraya satmıştınız? Zarar hesabı için soruyorum.

SENİRKENT GENÇALİ KÖYÜ KALKINMA KOOPERATİFİ BAŞKANI MUSTAFA KOCA - Geçen yıl ortalamamız 20 lira civarındaydı, kayısı ortalaması, fiyat ortalaması. Yani çeşide göre değişiyor tabii.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bu sene?

SENİRKENT GENÇALİ KÖYÜ KALKINMA KOOPERATİFİ BAŞKANI MUSTAFA KOCA - Bu sene 60 lira.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - 60 olsa, 100 olsa ne olur.

Parasının artması üretici için iyi ama tüketici için bu da sıkıntı. Ya, neticede bunun kurtaran bir tarafı yok yani.

Evet, başka, ziraat odalarımızdan ya da üreticilerimiz...

Önce ziraat odası yöneticilerimiz varsa onlardan, ilçelerden alıverelim. Hani böyle birazcık sivil... Sonra da bütün üreticilerimize söz vereceğiz.

Buyurun.

ULUBORLU KIRAZ YETİŞTİRİCİSİ BEKİR NURİ YILMAZ - İsmim Bekir Nuri Yılmaz. Uluborlu'da kiraz üreticisiyim, 46 dekar bir kiraz bahçem var. Bu yıl sıfır hasat var burada, bu bahçede sıfır hasat oldu. Maliyetini kendime göre, örneğin ettiğim masrafları çıkardım, 1 dekarın maliyetini buldum. Kısaca bahsedeyim: Uluborlu kiraz üretiminde Türkiye'nin yüzde 2'sini ürettiği hâlde ihracata giden kirazın yüzde 14'ünü üreten kaliteli kiraz üreticilerindeniz biz. Aşağı yukarı sulama bedeli olarak bu 46 dekar yerin bir yıldaki, geçen yıl temmuz ayından bugüne kadarki su masrafı 70 TL. İlaçlama bu bahçeye, 46 dekar yere 1 seferde 6 ton ilaç atıyoruz, 8 defa, 2'si kırmızı örümcek olmak üzere 48 ton ilaçlı su kullanıyorum. Bu ilaçlı suyun aşağı yukarı bir tonu 3 TL'den 144 bin lira ilaç giderim var. İlaç işçiliği de 48 lira, sürüm ve yakıt ot mücadelesi 96 bin lira, gübreleme güz ve ilkbahar ve damlama sistemi olduğu için 72 lira, budama ve temizlik işçiliği 225 bin TL, diğer masraflarla toplam 46 dekar yerin masrafı şu anda 825 bin lira. Bunu 46'ya böldüğümüzde 1 dekardan benim şu anda dekar başına masrafım 17.934 TL. Şu anda bu bahçede sıfır hasat olmuştur. Geçmiş yıllarda bu bahçenin verimi yıllara göre değişmekle beraber 46 ton ila 85 ton arasında bir ürün alırdık. Geçen yıl biraz azdı; ürünün bazı yıllarda 45 tona, bazı yıllarda 85 tona kadar çıktığı olmuştur. Bunun aşağı yukarı yüzde 70'i ihracatlık kirazdır. Damlama sistemlidir, tam, verimli bir bahçedir. Bana göre Uluborlu'daki sorun şudur: Sıfır hasat olmuştur Uluborlu'da, pazar yerimiz kurulmamıştır. Uluborlu aynı zamanda bölgenin kiraz alım merkezidir, alım olmamıştır bu yıl, maalesef pazar kurulmamıştır; çiftçimiz çok zor durumdadır.

Arz ederim, saygılar sunarım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyoruz.

Öncelikle şu hesabı yaptığınız için teşekkürler. Hesaplar tabii farklı yapılabilir ama yani bir çiftçi olarak...

ULUBORLU KIRAZ YETİŞTİRİCİSİ BEKİR NURİ YILMAZ - Başkanım, bunun bir suretini de size vereceğim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah.

Yani bir üretici olarak böyle bir hesap yapıp burada bize sunduğunuz için teşekkür ediyoruz. Sanırım ilk defa oluyor.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Benim özellikle en çok üstünde durduğum, basa basa sorduğum soruya ilk defa cevap verildi.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Muhtemelen seni izlemişler İlhami Ağabey, demişler ki "Bu sormadan..."

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Bir şey daha soracağım: Sadece kiraz yok, mesela şimdi ayvası var, kirazı var, eriği var. Aslında bunların hepsinin ortak bir maliyeti var, önümde var. Mesela bendeki kayıp miktarı bu yıl 10 bin ton civarında kirazda kayıp var Başkanım, burada, Uluborlu'da, bilmiyorum doğru mu değil mi? Elmada 9.500-9.600 ton gibi bir kayıp gözüküyor, bende bir bilgi var. Şimdi, bunları bizim söylememiz yanlış arkadaşlar. İşte, Ziraat Odası Başkanımız, burada STK Başkanlarımız var, onlar söylemiyorsa siz çiftçilerimiz lütfen söyleyin. Ne derdiniz var? Kredi borçlarınızı nasıl ödeyeceksiniz Ziraat Bankasına, Tarım Krediye? Bunlarla ilgili talepleriniz yok mu? Bunları dillendirin.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum.

Evet, çiftçilerden konuşalım. Söz isteyen herkese vereceğiz, rahat olun ama mümkünse tekrara düşmeden, aynı şeyleri konuşmamıza gerek yok. Su meselesini biliyoruz, buradaki konuyu, burada tekrar uyarayım.

Buyurun.

CHP YALVAÇ İLÇE BAŞKANI REŞAT YALVAÇ - Saygılar sunuyorum.

Ben Yalvaç'la ilgili konuşacağım. 30 bin hektarda don olayı gerçekleşmiştir. Aşağı yukarı Yalvaç'ın zararı -ben Isparta'yı hesap etmiyorum, Isparta'nın 20 milyarın üzerinde- Yalvaç'ın zararı...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Dekar olabilir mi? "Hektar" dediniz.

CHP YALVAÇ İLÇE BAŞKANI REŞAT YALVAÇ - Hektar.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - 30 bin hektar, Yalvaç'ta... Öyle bir yer aramızda Isparta'da yok, dekadardır Başkanım.

CHP YALVAÇ İLÇE BAŞKANI REŞAT YALVAÇ - Olabilir.

2-2,5 milyar arasında Yalvaç'ın bir zararı vardır. Ben burada biraz da ilçe tarım müdürümüze sitem edeceğim; bize bilgi vermedi. Bizim kayısıda yüzde 95, şeftalide yüzde 90, erikte yüzde 90, armutta yüzde 50, kirazda yüzde 80, kırmızı elmada yüzde 80, beyaz elmada yüzde 50, bademde yüzde 95, cevizde yüzde 90, üzümde yüzde 80 don zararımız vardır. TARSİM gelmiş, gerekli raporları tutmuş ama bugüne kadar ödenen bir para yok, sigortalı olanlara dahi ödenen para yok.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - TARSİM burada mı?

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Yüzde 100 olanlara da mı ödenmedi?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Hiç ödeme yok mu?

CHP YALVAÇ İLÇE BAŞKANI REŞAT YALVAÇ - Hayır, hayır, ödeme yok.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Nerede? Yalvaç'ta hiç ödeme yok mu?

CHP YALVAÇ İLÇE BAŞKANI REŞAT YALVAÇ - Yok.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ya bir saniye, bak, TARSİM burada Başkanım, varsa soralım işte. Var mı, yok mu?

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Sayın Başkanım, hasar oranı yüzde 100 olanlar ödendi.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Hayır, Yalvaç'ta ödeme var mı yok mu, bir söyleyiverin.

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Var, var.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bir söyleyin.

CHP YALVAÇ İLÇE BAŞKANI REŞAT YALVAÇ - Şimdi, şikâyetçiyiz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ya, şöyle Başkanım: Eyvallah, eleştirilere eyvallah ama "Topyekûn yazıp yok, et." Bu başka bir konu. Ama Başkanım bir soralım burada, bakın, bir bilgiyi öğrenelim.

CHP YALVAÇ İLÇE BAŞKANI REŞAT YALVAÇ - Buyursun, tamam.

Ben konuşmamı bitireyim, isterse ondan sonra anlatsın.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yalvaç'ta hiç ödeme yok mu?

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Başkanım şöyle: Isparta ilinde toplamda 256 dosya için yaklaşık 20,2 milyon TL ödeme yaptık, bunların içerisinde Yalvaç da var.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yalvaç? Bir Yalvaç'ın verisine ulaşabilir misin?

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Hemen ulaşayım birazdan, onu da net olarak söyleyeyim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bilgisini verelim.

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Tamam Başkanım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Şimdi, şöyle: Bakın milletimiz bizi izliyor, eyvallah "Hiç ödeme yok." başka bir şey. TARSİM yüzde 100 olanları ödedi, yüzde 100'ün altındaki ödedi. Yüzde 100'ün altındaki dosyalar muallak dosya olduğu için yani hâlâ hasat dönemi devam ettiği için, prensip itibarıyla henüz bunların primi de kesinleşemeyeceği için...

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Üstünde ürün var, risk dönemi devam ediyor. Tekrar hasar olabilir.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tekrar hasar olabilirse...

Ve miktarı bir söyleyiver.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - TARSİM'e kayıtlı olup da ödenen çiftçi sayısı kaç, ödenmeyen kaç?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ve miktarı?

Buyrun Başkanım, devam edin.

CHP YALVAÇ İLÇE BAŞKANI REŞAT YALVAÇ - Vekilim, TARSİM'in bir de özel sigorta gibi davrandığından şikâyetçi çiftçilerimiz .

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah.

CHP YALVAÇ İLÇE BAŞKANI REŞAT YALVAÇ - Bu şikâyetli de söylemek istiyorum. Sigortanın da sigorta zararlarının da kasım ayının sonunda ödeneceği bilgisini aldık. TARSİM müdürümüz de buradaysa onu da kendisi bildirsin doğru veya yalan.

Bir de bir kuru tarımda aşağı yukarı arpada yüzde 30, kuraklıktan dolayı, buğdayda yüzde 50'nin üzerinde bir zarar var Yalvaç'ta.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah.

CHP YALVAÇ İLÇE BAŞKANI REŞAT YALVAÇ - Tamam, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Biz teşekkür ederiz, çok sağ olun.

Bir de İlhami ağabey şeyi soracak: Sigortalı olup da kapsam dışına ittiğiniz var mı?

Buyurun.

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Var Şöyle...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Hem Isparta hem de Burdur'u istiyorum.

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Sayın Başkanım, ben bir araya gireyim mi?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bir saniye, bir saniye...

Müdürüm, bir saniye.

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Sayın Vekilim, toplam 640 dosya içerisinde 227 adet kapsam dışı olan Isparta ilinde mevcut.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Burdur'da?

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Burdur'da 330 dosya içerisinde 103 dosya mevcut.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yani 103 dosya normalde zirai don sigortası yaptırmasına rağmen siz "Kardeşim, bizim şartlarımıza uymuyor." deyip "çiçeklenme dönemi" yok "bilmem ne dönemi" gibi sebeplerle çoğunluğu da...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Komisyon Başkanının ilinde böyle oluyorsa vay ülkenin hâline.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Benim ilimde diye olmayan bir şeyi zorla ödeyecek hâlimiz yok, bu, memleketin bir meselesi. Yani zirai donla ilgili dün biliyorsunuz TARSİM Genel Müdürümüz de buradaydı, Yönetim Kurulu Başkanımızla bunu konuyu tartıştık, bu konuda bir çalışma yaptıklarını söylediler.

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Evet, çalışmamız var.

Sayın Başkanım...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ama bu çalışmanın bu yılı da kapsamı gerekir.

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - O şu an için öyle bir şey yok, onu da şey yaparız.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Gelecek yılları kapsayana eyvallah da bu sene bu zirai donun bu adamlar primini ödedi mi?

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Evet, ödedi.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yani yani...

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Ama onların da teminat başlangıç dönemlerine takıldığı için bunlarında bir çoğu...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - O konuda gerekirse bu yıla ilişkin bir karar alarak...

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Tabii ki Başkanım ödemesini sağlamak gerekir diye düşünüyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, Müdürüm, sanırım bir konuya ilişkin bir açıklama getireceksiniz.

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Sadece Yalvaç'ta 2025 yılında poliçe sayısı, 60 sigortalanan alanda 339 dekar şu an.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tamam, bunda sorun yok. Sorun şu: "Hiç ödenmedi." dedi ya Başkanımız, onu TARSİM bilir.

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Şöyle: Tabii, TARSİM bilir de bizim de bildiğimiz şu: Şu 339 dekarlık alanın ürün kalkımı ekim ayı, ekim ayından itibaren de ödemeler başlıyor. O zamana kadarki...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Buğdayda, arpadaki hasar tespitini yaptınız mı?

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Hayır, buradakiler hep sabit bahçe genelde bizim.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Diyor ki: Yalvaç'ta arpa ve buğdayda yüzde 40 ila 50 oranında kayıp var. Onunla ilgili..

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Onunla ilgili, donla ilgili kuraklık o, kuraklık onlar.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Kuraklık mı?

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - "Kuraklık" diyor, kuraklık, don değil.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tamam Müdürüm.

TARSİM Bölge Müdürümüz Yalvaç'taki yapılan ödeme miktarını anlatıyor, biz de Başkanımıza söyleriz, o da en azından Yalvaç'ta vatandaşla anlatır konuyu.

ULUBORLU KİRAZ YETİŞTİRİCİSİ BEKİR NURİ YILMAZ - Don sigortası yaptırdım fakat şimdi verim sıfır yani şeyde aradaki farkı ödeyeceğiz biz şimdi. Bu sigortanın başlangıç tarihi ile tespit tarihinin arasındaki şeyi ödememiz gerekiyor o parayı. O para yok şu anda bizde.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Anlamadım konuyu.

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Sayın Başkanım, don teminatı olmadığı için üreticimizde...

ULUBORLU KİRAZ YETİŞTİRİCİSİ BEKİR NURİ YILMAZ - Don değil, dolu sigortası yaptırdık biz, dolu, dolu. Ürün olmadığı için dolu da olmadı zaten.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Adam haklı, bak, haklı çiftçi.

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Başkanım, müsaade ederseniz...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Peşinatı aldınız mı?

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Sayın Vekilim, don primi alamadık ondan. Şöyle Başkanım: Don teminatı olmadığı için, dondan dolayı hasar gördüğü için verim tespit talebi varsa şayet üreticimizin biz ona don primini iade ediyoruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Anlaşıldı.

ULUBORLU KİRAZ YETİŞTİRİCİSİ BEKİR NURİ YILMAZ - Hayır, doluda görünen şu anda hasat olmadığı için sıfır ama poliçe başlangıcıyla tespit tarihinin arasındaki şeyi ödemek zorundayız şu anda biz.

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Verim tespit talebiniz varsa...

ULUBORLU KİRAZ YETİŞTİRİCİSİ BEKİR NURİ YILMAZ - Var, var.

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Don tarihinden önce ise biz o don teminat primini size iade ediyoruz, almıyoruz biz onu.

ULUBORLU KİRAZ YETİŞTİRİCİSİ BEKİR NURİ YILMAZ - Don tarihinden...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - "Almayız." diyor.

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Çıkışta bir bakalım, T.C.'nizi alalım bir bakalım.

ULUBORLU KİRAZ YETİŞTİRİCİSİ BEKİR NURİ YILMAZ - Tamam.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - "Almayız iade ederiz." diyor.

Arkadaşlar, çiftçilerimizden başka konuşmak isteyen?

Buyurun.

CHP ULUBORLU İLÇE BAŞKANI ALİ GÜRSEL DEMİRDÖĞEN - Sayın Valim, değerli protokol üyeleri hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Cumhuriyet Halk Partisi Uluborlu İlçe Başkanı Ali Gürsel Demirdöğen.

İlçemizdeki zirai don sebebiyle kaybettiğimiz meyve miktarlarını söylemek istiyorum. İlk önce kirazdan başlayacağım, Uluborlu'da toplam dikili kiraz alanı 17 bin dekar, buna karşılık 575 bin 170 adet kiraz ağacı bulunmaktadır. Ortalama bir ağaçtan 20 kilo kiraz aldığımızı göre -yüzde 90 kaybımız olduğu için- 10.500 ton Uluborlu'da kayıp vardır. Elmada ise toplam dikili alan miktarı 6 bin 116 dekar, toplam ağaç sayımız 533 bin adettir, normal yıllarda ortalama 60 kilo verim alınmakta, yüzde 31 kayıp bulunmaktadır dondan dolayı, 9.600 ton da elma kaybımız vardır. Vişne de ise toplam dikili alan miktarı 900 dekar, toplam ağaç sayısı 25 bin adettir, ağaç başına verim miktarının 60 kilodan hesap edersek yüzde 71 kayıp olduğuna göre 1.065 ton vişne de kaybımız vardır. Ayvada ise toplam dikili alan miktarımız 670 dekar, toplam ağaç sayısı 34.400 adettir, ağaç başına ortalama olarak 50 kilo verim alınmakta, don sebebiyle don hasar oranı yüzde 90'dır ayvada, ayvadaki kaybımız ise 1.548 tondur. Erikte toplam dikili alan miktarı 420 dekar, toplam ağaç sayısı 15.700 adettir, ağaç başına verim 30 kilodur, yüzde 90 da don sebebiyle kaybımız olduğuna göre erikte kayıp 424 tondur.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Detaylı veri verdiniz, tarım il müdürlüğümüzün verileriyle falan da bunu biz karşılaştırırız, inşallah bu verileri de kayıtları alacağız.

Evet, arkadaşlar, başka söz almak isteyen var mı?

Buyurun.

KIRAZ ÜRETİCİSİ HALİT SALİH TURHAN - Ben kiraz üreticisi Halit Salih Turhan.

Ben ÇKS yaptıramıyorum, yaptırmama sebebim de bahçe hanımının üzerinde, ÇKS'yi başlattığım an tarım BAĞ-KUR başlamış oluyor otomatikman.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - İyi güzel değil mi bu tarım BAĞ-KUR'un başlaması, iyi ya. Kaç dönüm kirazın, bahçen var?

KIRAZ ÜRETİCİSİ HALİT SALİH TURHAN - 5,5 dekar bir yerde, 13 dekar bir yerde.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yani 20 dönüm bir yer var, hanımına bir BAĞ-KUR yaptırılmalı ya. Yarın emekli olduğun zaman o da iyi olur, böyle gelir çalışma gücü biter.

KIRAZ ÜRETİCİSİ HALİT SALİH TURHAN - Kendi sigortamı yatırıyorum hanımınkini de yatırırsam ağır gelecek.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Anladım, anladım.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Prim düşürülsün mü diyorsun, onu söyle.

KIRAZ ÜRETİCİSİ HALİT SALİH TURHAN - Normal sigorta olarak yaptırebiliyor muyuz? Tarım BAĞ-KUR yerine.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - "BAĞ-KUR olmadan ÇKS kaydı olsun, be sigorta yaptırmak istiyorum." diyor yani bu da bir detay. ÇKS insanların... Az önce birisi söylemişti bizim arkadaşlarımızdan birisi, kim söyledi onu?

Peki, yer hanımının üzerine mi?

KIRAZ ÜRETİCİSİ HALİT SALİH TURHAN - Evet hanımının üzerine.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Oradan kiralasa kendi adına.

BURDUR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ EYUP ADIGÜZEL - Hiç kira sözleşmelerini bile...Tabii, biraz önce ben söz gelirse diye beklettim aslında, biz artık kira sözleşmelerini filan kaldırdık Sayın Başkanım. Tarım ve Orman Bakanlığı olarak...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, evet sen hanımından kirala orayı...

BURDUR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ EYUP ADIGÜZEL - Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlarda hiçbir şekilde mirastan intikaller de dâhil olmak üzere taahhütname verdiği anda ÇKS kayıt sistemine kaydediyoruz; bir senedir bu sisteme geçtik. Tarım ve Orman Bakanlığı olarak şu anda ÇKS'ye kayıtlı olmayan, davaya konu olan arazilerin dışında neredeyse tamamına yakını ÇKS'ye kaydedebiliyoruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, Haluk Bey duydunuz mu?

KIRAZ ÜRETİCİSİ HALİT SALİH TURHAN - Ben kendim 4/A'lıyım, tarım BAĞ-KUR'u yaptırmak istemiyorum belki?

BURDUR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ EYUP ADIGÜZEL - Şimdi, Sayın Başkanım, benim bildiğim kadarıyla, zaten 4/A'lı da olsa tarım BAĞ-KUR'una otomatik geçişi yok yani kendisi sigortalı çalışan olduğu için normal yaptırebilir, onda herhangi bir sıkıntı yok.

KIRAZ ÜRETİCİSİ HALİT SALİH TURHAN - Ben çalışan değilim, kendim yatırıyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, sizinki biraz özel bir durum gibi yani normalde birçok yöntem var ÇKS'ye göre ama "Hanımına yaptır." diyoruz "BAĞ-KUR ödemem lazım." diyor "Sen yaptır." diyoruz "Ben 4/A'lıyım." diyorsun; ne yapalım, senin için başka bir formül çalışmamız lazım.

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Sayın Vekilim...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun.

ISPARTA ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAHATTİN CAN SELÇUK - Sayın Vekilim, ben arkadaşın konusuna bir açıklık getireyim. Şimdi, şu an arkadaşın zaten arazisi hanımının üstünde olsa veya kendisinin üstünde bile olsa geliri 250 milyonun altında olduğundan dolayı muafiyet alır, sigortada, BAĞ-KUR'da ne hanımı ne kendisi yatırmaz; bu açık.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bak, Başkanım söyledi, formülün var yani sen ÇKS'ye git. "Sıkıntı yok." diyor Başkanımız, Ziraat Odamız da orada zaten.

Sağ olasın.

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - Sayın Başkanım, Yalvaç'ın verisini paylaşım mı?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun.

TARSİM ANTALYA BÖLGE MÜDÜRÜ MUHARREM ÜNAL - 7'nci ayın 3'ü itibarıyla 3,6 milyon TL sadece Yalvaç ilçesine ödeme yapmışız.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, Başkanım, Yalvaç'a ödenen 3,6 milyon TL'ymiş... Başkanım, onları arkadaşlarınıza iletirsiniz.

CHP YALVAÇ İLÇE BAŞKANI REŞAT YALVAÇ - Tabii ki.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Başkanım da şunu kastetti muhtemelen yani az ödenmiş kastetti. "Hiç ödeme yok." derken, biraz da empati yapalım yani talep şu: TARSİM konusunu tartıştık ya dün de "Yüzde 100'ü ödüyünüz ama yüzde 100'ün altını ödemiyoruz, orada şu var, bu var." diye. Orada da bir formül en azından mahsuben avans gibi yüzde 10'unu bile ödesen TARSİM "Evet, bizim seninle dosyamız münazaralı ama sen yüzde 20'yi bir al..." Adamın yüzde 90 hasarı kesin, buradan yüzde 20 de mahsuplaşacak bir rakamı ödesen sonra "kalanını biz hesaplarız." diyebilir yani. "Ödenemez." dediler de ben ona katılmadım biliyorsunuz.

Evet, burada yaş sebze meyve ihracatçısı, kiraz ihracatçısı, ihracatçı birliği, kooperatif... Uluborlu'da ihracat firmalar üzerinden mi yapılıyor? Güçlü bir kooperatifimiz yok herhâlde değil mi? Uluborlu'da bir ara vardı. Firmalar mı yapıyor? Bu üretici kooperatifleşerek kendi pazarlama firmasını kuramadı değil mi? Uluborlu'nun kiraz üretim kapasitesi kaç ton?

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - 20 ton, Türkiye'de 5'inci sırada.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ya, şeyi öğrenmeye çalışıyoruz, sıralama değil de kaç bin ton?

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - 20 bin ton.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - 20 bin ton yıllık kapasitede bir güçlü üretici kooperatifimiz, birliğimiz olmadı mı bunun en çok sıkıntısını bir kiraz üreticisi olarak ben de piyasanın durumuna göre her sene kiraz fiyatları nereye gideceği, nerede duracağını, nereye ineceği -gideceği değil de- belli olmuyor. Yanlış mıyım? Burada üreticiler var. Bir duyuyoruz, İzmir'den başlıyor, Kemalpaşa'da 500 lira kiraz diye bir başlıyor; ha geldi, Denizli'de şu kadar dedik, bu sefer Burdur'a geldi, tam bizim oraya geliyor, küt. Gelincik'te şu kadar, Uluborlu'da bu kadar, Ağlasun'da bu kadar; hay bu sene ekmez olsaydım diye her sene böyle gidiyor yani.

ISPARTA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ MEHMET TUĞRUL - Burası satıyor Başkanım, ihracata da gidiyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ya, satıyor da ihracata da gidiyor da şunu demeye çalışıyorum: Biz madem 20 bin tonu bu havzadan çıkarıyorsak bu fiyatı da artık bizim belirleyebiliyor olmamız lazım.

Ben yine hatırlıyorum, kiraz sattık 50 centten, 50 centten kiraz sattık ağabey, 50 kuruş yani; biliyorsun fiyatları. Bir gün Almanya'ya gittim bir gün, pazarda satılıyor bizim kiraz, Almanya'da işportada satılıyor; 15 euro. Sezonlar yakındı, buradan 50 centten çıkıyor kiraz, hadi 1 dolar olsun, geçen sene 1 doları zar zor gördük yani bugünkü kurla 1 doları. Yani gidiyorsun 10 dolar, 15 dolar. Eyvallah, tüccarlarımıza diyecek bir şeyim yok da ya, bizim artık üretici kooperatiflerimiz şirketlerimiz neden yok? Neden biz bu işi bir türlü beceremiyoruz? Evet, bu soruyu sormuş olayım.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI MEYVECİLİK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ TEKNİK MÜDÜR YARDIMCISI İSMAİL DEMİRTAŞ - Evet, birkaç cümle söylemek istiyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI MEYVECİLİK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ TEKNİK MÜDÜR YARDIMCISI İSMAİL DEMİRTAŞ - Teşekkür ederim öncelikle hepinize, hoş geldiniz. Ben Meyvecilik Araştırma Enstitüsünden, ismim İsmail Demirtaş.

Yaklaşık yirmi beş yıldır kirazla uğraşıyorum. Isparta özellikle Türkiye'de üretim bakımından ilk beşte her zaman yer alan, bazen 3'üncü sıralara çıkan bir kiraz potansiyeline sahip. Türkiye'de üretilen kirazın, hemen hemen ihraç edilen kirazın tamamına yakını 0900 Ziraat dediğimiz çeşittir, tek çeşit. Kendine verimsizdir ve çok hassas bir döllenme biyolojisi vardır. Şimdi, Uluborlu ve başka yerlerde de tek çeşide bağlı kaldığımızda don olduğunda risk çok yüksek. Özellikle ve özellikle burada çeşidi değiştirmek gerekiyor yani çeşitlendirmek gerekiyor. En az 3 çeşitle, riske karşı 3 çeşitle hareket etmek lazım. Bu elma için de böyle, kiraz için de böyle. Hele hele kendine verimsiz çeşitlerde bu risk çok çok yüksek. Kirazın bu dondan etkilenmemesi için ya da bizim bu riski daha hafif atlatmamız için farklı zamanlarda çiçeklenen çeşitlere geçmemiz lazım, kirazda da bu farklı çiçeklenme zamanı on iki güne kadar artar yani bugünden on iki gün sonra da başka bir çeşit çiçek açabilir. Kirazın dekara verimi yaklaşık 2 tondur ve işçiliğinin yüzde 40'ı işçiliktir, hasattır. Bizim sattığımız kirazın dünya piyasalarında 2,5 dolardan ihracat rakamı vardır, bunu Amerika 7,5 dolara satar. Dünyada en ucuz kiraz satan ülkeyiz fakat bunun sebepleri çok daha derin, onlara girmek istemiyorum. Buradaki donla ilgili olan kısımda, bizim tahılta, sebze de kuraklık, soğuğa dayanımla ilgili test merkezlerimiz var fakat meyveyle ilgili şu anda yapılan ya da mevcut bir tane test merkezi yok. Bundan sonraki yıllarda özellikle sıcaklığın ve donun arttığı zamanlarda biz kendi çeşitlerimizin dona hassasiyet durumlarını belirlemek zorundayız yani test merkezleri kurmak zorundayız. On yıl sonra burada sıcaklık 35 dereceye çıktığında bizim hangi çeşitlerimizin bu sıcaklığa karşı dayanıklı olduğunu ya da bu çeşitler üretildiğinde depoda ne kadar ömürleri olduğuyla ilgili bilgilere bizim hazırlıklı olmamız lazım. Bu yüzden ben özellikle bu iklim değişikliği olarak olaya bakıyorum. Tabii, su ayrı bir şey. Bizim iklim değişikliğine karşı şimdiden önlem almamız lazım. Kuraklık test merkezleri, sıcaklık test merkezleri, dona karşı da yine test merkezleri oluşturup hele hele genetik kaynaklar olarak çok zengin olduğumuz bir yerde genetik kaynaklarımızın bu konuda taranıp iyi olanların seçilip hatta kuraklığa ve sıcaklığa, dona karşı projeler üretilip çeşitlerimizi bulmak zorundayız. Diğer türlü biz tek çeşitle bununla çok çok karşılaşırız. Kiraz var olduğu yıllarda para etmez, yok olduğu yıllarda çok para eder, yok olduğu yıllarda dış pazarı da kaybederiz çünkü dış pazar süreklilik ister, o marketler sürekli mal almak ister. Biz bunu veremediğimiz zaman başka yerden ürünü temin edecektir.

Ben daha fazla vaktinizi almak istemiyorum, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Mesela bu yıl hani kirazda böyle ciddi anlamda bir düşüş oldu, bununla ilgili, dış pazarla ilgili hani siz ne öngörüyorsunuz? Yani bu yıl hani bunun bir etkisi olur mu?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI MEYVECİLİK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ TEKNİK MÜDÜR YARDIMCISI İSMAİL DEMİRTAŞ - Tabii ki.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Yoksa hani geç uyanan kirazlarla durumu toparlayabildik mi?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI MEYVECİLİK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ TEKNİK MÜDÜR YARDIMCISI İSMAİL DEMİRTAŞ - Şimdi şöyle: Bir şey para ettiğinde kalitesiz olanlar piyasaya girer. Bizim 0900 Ziraat dediğimiz Türk kirazı olarak Avrupa'da, dünyada yer etmiş bir kirazdır, çok kalitelidir. Ancak daha kötü kirazlarla da biz özellikle Rusya'ya, ürettiğimiz kirazın hemen hemen üçte 1'ini Rusya satarız. Rusya'ya biz kötü kirazları sattık, daha iyilerini bulunca bizden almaz oldular. Şimdi, dış pazardaki kaliteli, iyi tüketiciler iyi kiraz alacaklar. Biz, bunu temin edemediğimiz zaman bunu başka ülkelerden sağlayacaklar ve seneye de bize güvenmeyecekler artık.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Evet, Fethi Bey'in de bir sorusu var.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Şimdi, siz biraz evvel dediniz ki: "Kirazın dona dayanıklılığını sağlayacak dönemsel ekim, dikim yapalım. Bizim Bolkarlar'da daha en son turfanda kiraz, onu da don vurdu, tomurcuklanma aşamasında vurdu.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI MEYVECİLİK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ TEKNİK MÜDÜR YARDIMCISI İSMAİL DEMİRTAŞ - Şöyle hocam, özür dilerim şimdi kirazda şöyle bir durum vardır, biraz özele doğru inecek. Şimdi, kirazda kirazın en hassas olduğu zaman çiçek açtığında ki o erken, küçücük meyvenin olduğu zaman en hassas olduğu zamandır. Tamamen çiçek kapalı iken en dayanıklı olduğu zamanda çiçek açtığında eksi 2,2 derecede dondan zarar görür ama burada süre. Şimdi, biz farklı

zamanlarda açan örnek vereyim: 0900 ziraat çeşidinden rejina çeşidi çeşitli yaklaşık bir hafta sonra çiçek açar. Şimdi, bu iki çeşit burada olsaydı... Şimdi, hasat zamanı ile çiçek açma zamanı farklı şeyler.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Bir de don uzun süre oldu ya biraz o da etkiledi yani donun süresi de etkiledi.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI MEYVECİLİK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ TEKNİK MÜDÜR YARDIMCISI İSMAIL DEMİRTAŞ - Şimdi, bizim özellikle ben Eğirdir'de meyvecilik Araştırma Enstitüsünde çalışıyorum, burada kiraz bitti. Ben eğer müsaadeniz olursa gelin, size kiraz yedireyim Eğirdir'de. Geç olgunlaşan çeşit, erken olgunlaşan çeşit, farklı zamanlarda çiçek açan çeşit bizim bunları yapmamız, geliştirmemiz, kurmamız lazım. Özellikle bir de şunu söyleyiveriyim hemen elmayla ilgili söyleyeceğim: Bu sıcaklıklarla ilgili demiş olduğum test merkezi. Lütfen lütfen diyorum, bunu dikkate alalım, neresi olursa olsun bu bir yere kurulsun ki biz yarından sonra sıcaklık arttığında böceklerin nasıl etkileneceğini, susuz şartlarda ağacın beslenmesinin nasıl olacağını, susuz şartlarda, az sulu şartlarda yüksek sıcaklıklarda ağaçlar nasıl beslenecek, hangi böcekler ortaya çıkacak? Hangileriyle mücadele edeceğiz? Bu mücadeleye nasıl olacak? Yüksek sıcaklıklar bizim elmamızın ya da diğer ürünlerin kalitesini, depolama süresini nasıl etkileyecek? Bunlarla ilgili mutlaka ve mutlaka bir test merkezi olursa...

Ben buraya geldiğim için çok çok mutlu oldum, sizleri de karşısında görmekten çok mutlu oldum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Evet, biz de çok teşekkür ediyoruz katkılarınız için.

Söz almak isteyen çiftçilerimizden? Belediye başkanımız söz alacak herhâlde.

Buyurun, lütfen.

SENİRKENT BELEDİYE BAŞKANI HÜSEYİN BAYKAL - Sayın Valim Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri, muhterem kaymakamlarımız, belediye başkanlarımız, bu toplantıya iştirak eden değerli konuklar, idareciler; hepinizi şahsım ve Senirkent ilçesi adına içtenlikle teşekkür ederek selamlıyorum. İyi ki varsınız, hoş geldiniz.

Son derece önemli bir toplantı organize edilmiş Türkiye Büyük Millet Meclisine ve onun değerli üyelerine, bu don olayıyla ilgili meseleyi önemsemiş olmalarından dolayı böyle bir Komisyon kurulması ve bunla ilgili ülkeyi dolaşılıyor olmalarından dolayı içtenlikle teşekkür ediyorum.

Aşağı yukarı konu ayrıntılı bir biçimde dile getirildi. Gerek üreticilerimiz, gerek ziraat odaları gerek tarım il müdürleri meseleyi dile getirdiler. Üç aşağı beş yukarı doğruya yakın bir görüşme olduğuna inanıyorum ben. Bir atlanan konu var; don sadece bu yılki ürününü yok etmedi, donla birlikte ağacın, bundan sonraki gelecek yıl ve ondan önceki yılki ürününü de olumsuz yönde, o filizlerini yok ederek etkiledi ve olumsuz bir biçimde. Dolayısıyla, bu ağacın kendine gelebilmesi için yaklaşık iki yılda belki üç yılda kendisini toparlayabilecek. Siz değerli Komisyon üyelerinden hassaten istirhamımız şudur: Sonuçta, bir rakam çıkacaktır üreticinin zararı bakımından, bu gelecek yıllardaki zararın da bunun üzerine ilave edilerek hazırlayacağınız rapor düzenlerseniz hepinize ayrı ayrı çiftçiler adına minnet ve şükran duyarım.

Yine, bir kez daha konuşmamın başında söylediğim gibi ayağınıza sağlık, buraya kadar geldiniz, lütfettiniz.

Hepinize içtenlikle teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Evet, çok teşekkür ediyoruz Başkanım.

Başka söz almak isteyen üreticilerimizden? Söz almak isteyen yoksa burada bizim Komisyon milletvekillerimiz var, onlardan söz almak isteyenler varsa böyle ikiye...

Evet, tamam, Osman Bey konuştu, detaylı da bilgi verdi, Cüneyt vekilimize söz verelim.

CÜNEYT ALDEMİR (Tokat) - Değerli Başkanım, Komisyonumuzun kıymetli üyeleri; ben de memleketim adına teşekkür ediyorum.

Güzel bir çalışma, takip ediyoruz. Memleketin, Türkiye'nin dondan yoğun olarak etkilenen birçok ilinde bizzat sahaya gitmek suretiyle çalışmaları sürdürüyorsunuz. Ben, bütün bu çalışmaların sonucunda iyi bir tespit raporunun ortaya çıkacağı kanaatindeyim inşallah zaten Bakanlığımız da süreci takip ediyor ve çiftçilerimizin mağduriyetini bir miktar olsun desteklemek ve ortadan kaldırmak için gerekli çalışmaları da yürütüyor. Yani arkadaşlar genel itibarıyla bu sıkıntıları dile getirdiler ama şunu ifade edeyim: Sahada bizim aldığımız talepler noktasında baktığımız zaman, zirai kredilerin ödemelerinin ertelenmesiyle ilgili vatandaşlarımızdan ciddi bir talep geliyor. Onun dışında, işte masraflarının mümkün olduğu kadar gerçekçi rakamlar ele alınmak suretiyle karşılanması talep ediliyor. Genel olarak donla ilgili talepler bu iki çerçevede toplanıyor. Bunların da...

BÜYÜKKABACA BELDE BELEDİYE BAŞKANI MUSTAFA DURMUŞ - Sulama birliği...

OSMAN ZABUN (Isparta) - İyi ki hatırlattın Başkanım.

Yani burada bir de tabii, sulama birliklerinin topladığı paralar var. Burada sulama birliklerinin topladığı paralarla ilgili Isparta'da farklı bir durum daha var. Eğirdir Gölü'nden su vermiyoruz, bir de dondan etkilendi çiftçimiz. Her ikisinin birlikte değerlendirilmesi suretiyle Isparta'daki çiftçilerimizin sulama birliklerinin bu yıl ücret almaması yönünde bir talepleri var, bu da sahadan güçlü bir şekilde geliyor.

Ben, teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz.

Cüneyt Vekilim, buyurun lütfen.

CÜNEYT ALDEMİR (Tokat) - Sayın Valim, Kıymetli Başkanım, kıymetli vekil arkadaşlarım, Isparta ve Burdur'dan gelen çok kıymetli çiftçi kardeşlerim, Sanayi ve Ticaret Odası Başkanlarımız, sendikalarımızın kıymetli başkanları, kıymetli çiftçilerimiz; hepiniz hoş geldiniz.

Öncelikle geçmiş olsun dileklerimi iletmek istiyorum. Son yetmiş dört yılın en büyük zirai don olayını yaşamış bulunmaktayız. 36 tane ilimizde bunu aşırı miktarda, her üründe yaşamış durumdayız. Tabii, burada da daha çok kiraz, elma, ceviz, gül, kayısı, üzüm gibi meyvelerimizde ve aynı zamanda yağlık gülden gerçekleşmiş bulunmakta.

Tabii, bizler Zirai Don Komisyonu olarak geldik, bütün bileşenlerin dertlerini dinledik, bahçe ziyaretleri yaptık. Biz bir ön rapor olarak bunu Bakanlığımıza, Meclisimize sunduk. Bu son ziyaretlerimizden sonra ana raporumuzu inşallah sunacağız. Tabii, bizim görevimiz durum tespiti yapmak, sahada gördüklerimizi iletmek, onun için de çaba sarf etmek. Bütün siyasi partilerimizden

oluşan bütün bileşenlerle beraber sizleri dinlemek üzere geldik, burada da güzel tespitler yaptık, bunlardan biri de en başta, buraya gelmeden önce bir elma bahçesinde, Tefenni'de gerçekleşti. Orada elma bahçesinde bir grup "starking" elmalarının bu sene dondan aşırı miktarda etkilendiğini ama orada "golden" cinsi elmanın nispeten ona göre daha az etkilendiğini gördük, onların çıktığını gördük. Yani bu da şunu gösteriyor: Gittiğimiz yerde zirai dona, doluya dayanıklı ürünlerimizi çoğaltıp onun ihracıyla ilgili süreçleri artırmamız gerekir diye düşünüyorum.

Tabii, çiftçimizin problemleri nedir? İşte, az önce Osman Vekilimiz de söyledi, kredilerimizin ertelenmesi, ötelenmesi, faiz oranlarının uygun bir şekilde çiftçimize yansıtılması. Bundan sonraki süreçte az önce arkadaşımız söyledi, üreticilerin bu sene özellikle ürün olmayacağından dolayı bu sulama fiyatlarının azaltılması ya da alınmamasıyla ilgili sulama birliklerinden istekleri var. TARSİM'le ilgili sıkıntılar, şikâyetler var, onların düzeltilmesiyle ilgili.

Dün gerçekten Burdur'da güzel bir çalıştay düzenledik, bunlarla ilgili bütün bileşenlerle beraber güzel bir sunum oldu. Emeği geçen, başta tabii ki kıymetli Zirai Don Komisyonu Başkanına ve kıymetli vekillerime, gelen bürokrat kardeşlerime de teşekkür ediyorum. Güzel bir sunum oldu, burada da faydalandık. İnşallah bu raporlarımızın tamamını ileticeğiz diyorum.

Ben tüm çiftçi kardeşlerimize geçmiş olsun diyorum, devletin yanınızda olduğunu unutmayın. Bizler de inşallah buradan gelecek bütün istek ve temennileri ileticeğiz diyorum.

Hepinize hayırlı çalışmalar diliyorum, sağ olun. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz Sayın Vekilim.

Sinan Vekilim, buyurun.

SİNAN ÇİFTYÜREK (Van) - Tekrardan merhaba.

Hepinizin emeğine sağlık.

Önemli şeyler burada dile getirildi. Aslında 36 ilde katıldığımız toplantılarda ya da saha çalışmasında sorunlara ilişkin aşağı yukarı aynıydı yani Malatya'dan da Maraş'tan da Adana, Mersin'den de Burdur, Isparta'dan da ya da yarın Manisa'ya gideceğiz, oradan da hani ürün farklı kısmen ama sorunlar aynı. Bir an evvel zararlarının tanzim edilmesi, üreticinin okula gidecek öğrencisi var, bir de daha önemlisi, zarar gören bahçesinin geçmişe oranla daha fazla bakımını yapması lazım. Yani zarar dışı bakımı olmadan, zirai don olmadan bakımına 5 lira harcıyorsa 10 lira harcaması lazım. Bu bakımda da devletten destek alması lazım. O nedenle, konuşulan zararlarının tanzim edilmesi, etrafında dönen sorunlarının dile getirilmesi, Komisyonumuz bunu rapor ediyor zaten düzenli olarak, Hükûmete sunacak, hükûmet de bu bakımdan adımlar atıyor, atacağına inanıyoruz biz.

Bir başka boyut, Komisyonun bir başka şey üzerinde durdu, dün bir çalıştay düzenledi, çalıştayın iki boyutu vardı, biri bu sorunlarla ilgiliydi yani zirai donun yol açtığı felaketin sonuçlarıyla ilgiliydi. Bir de nedenler odaklıydı yani biz sonuçlarla uğraşıyoruz, sonuçlarının ortadan kaldırılması yaşamsaldır ama ya sonuçlar önümüzdeki yıl çok daha ağır gelirse o nedenle de bir tarafta da Komisyonun akli Hükûmete sunacağı bir stratejik planlamaya ihtiyaç var. Bu bakımdan da önemli görüşler dün dile getirildi.

Sağ olun, var olun.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz Sayın Vekilim.

Ömer Fethi Vekilim, buyurun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sayın Valim, Sayın Komisyon Başkanım, değerli milletvekillerim, değerli bürokrat arkadaşlarım ve değerli hemşehrilerim; çünkü ben Niğde Milletvekiliyim, Bor ilçesindenim. Uluborlu'yla Keçiözü'nün kuruluşları Bor ilçesinden göçle gerçekleştiği tarihsel dokular da var, bir yerde akrabalığımız var yani.

Değerli arkadaşlar, şimdi, Zirai Don Komisyonu olarak Türkiye'de farklı illere gittik, yerinde gördüğümüz, gerçekten büyük bir afet yaşandı. Bundan sonraki süreci doğru yönetmez isek önümüzdeki süreçlerde benzer afetler yaşanacak. Öncelikle "Allah'tan geldi, ne yapalım." mantığını aşmamız lazım. Cenab-ı Allah akıl vermiş, "Herkes aklını doğru kullansın." diyor. Bunun için donla ilgili süreci nasıl yöneteceğimizi planlamamız gerekiyor.

Birincisi, bu süreçte Komisyon olarak gezdiğimizde gördüğümüz en önemli ayrıntılardan biri, "Çiftçi Kayıt Sistemi" dediğimiz çiftçilik yapanların doğrudan desteği de aldıkları sistemin dahi yeterince işlemediği. Onun için, bahçesi olan, tarlası olan, üretim içinde olan herkesin sisteme dâhil edileceği bir mekanizma gerekiyor. Tarım sigortasının kendi içindeki sorunları saptadık, Sayın Başkan birkaç yılda da ifade etti, raporlaştırarak tarım sigorta sistemiyle ilgili yeni bir kanuni düzenleme gerekiyorsa bu yapılarak tüm ürünlerin bu kapsama alınması lazım. Örneğin, donla ilgili yüzde 67'lik bir prim desteği var, bunun yüzde 75'e çıkarılması için bir kanun teklifi Meclise verdik ama bunun yasal anlamda düzenlenmesi yapılmalı ve bundan sonra çiftçinin tüm zararı karşılanmalı ama bu afetin bir çiftçi boyutunun dışı var. Bakınız, çiftçiye ilaç satan, gübre satan esnaf... Şimdi, bahçe bakımı yapılacak, çiftçi gidecek, esnaf diyor ki: "Ya, paran var mı? Sana ben nasıl vereyim bu ilacı, nasıl vereyim bu gübreyi?" Şimdi, bahçeye bakım yapmazsanız gelecek yıl üründe problem oluşacak, rekolte düşecek. Onun için, ek bir kredi desteği verilmeli, krediler en az üç yıl ötelenip faizleri silinmeli. Bunun gibi siyasi iktidarın yapacakları var ama çiftçiler olarak da yüzde 70 bildiğimizi her yıl üreten kesimiz. Arayışları hem üniversitelerimiz hem iktidarlar hem de bizler geliştirerek "Bundan sonra dondan en az nasıl etkileniriz?"in yolunu aramamız lazım. Şimdi, ihraç edilen ürünün pazarına başkası girdi mi, tekrar o pazara girmek zor. İhracatçının durumu sorunlu, soğuk hava deposu olan sorunu var. Tarım işçileri hasat olmadığı için gelip çalışamayacaklar, onlarla oluşan problemler var. Don olayı yalnız çiftçi olayı değil, bir ekonomik olay; bunun sürdürülebilirliğini sağlayacak, bilgi birikimiyle sorunları aşacak bir değerlendirme içinde olmak için yollardayız. Bu raporun özelliği ve önemi şu: Biz para ödemeye gelmiyoruz, ne kadar para verilecek onu da saptamıyoruz. Biz ortadaki tarım il müdürlüklerinin belirlediklerinin dışında da var olanların tespitini sağlayıp onlarla ilgili çözümcü önermeleri de kapsayan, önümüzdeki süreci doğru yönetmeye talip olan bir Komisyonuz. Türkiye'de iklim değişikliğinin toplum yeterince farkında değil ama bu iklim değişikliğiyle önümüzdeki süreçte yeni zararlılar ortaya çıkacak, hayvanların yapısal değişimi olacak. İşte, fındıkta kokarca, Akdeniz'de Akdeniz sineği, pamukta beyaz sinek, domates güvesi; bunlar gibi bundan sonra da farklı zararlılarla karşılaşacağız.

Bunun yanı sıra mevsim kayıyor, mevsim oynadığı için ilaçlama süresi farklılaşıyor. Geçen yıl bir ay öne geldi mevsim, ilk turfanda ile kışlık ürün üst üste binince pazarda fiyat düştü. Niye düştü? Ürün fazlalığından zincir koptu. Bütününüyle baktığımız



zaman bu ülkede yaşayan her yurttaş olarak şunu göreceğiz: İklim değişiklikleriyle göçler oluşacak, zararlılar ortaya çıkacak. Ekonomik kayıpları giderecek yeni üretim modellerine geçmek zorundayız. Biz Komisyon olarak bundan sonra sanırım 2-3 yere daha gittikten sonra hazırlayacağımız raporu Meclise sunacağız. Meclise sunduktan sonra da bizler hem bireysel anlamda hem de görevlendirirlerse bu iklim değişiklikleriyle ortaya çıkan olumsuzluklarla mücadeleyi artıracacağız.

Bakınız, su olayı konuşulduğu için söyleyeyim: Şu anda 5-10 metreden çıkan kuyu suları 150-200 metreye kadar çekildi. Şimdi, burada sulamayla ilgili geçmiş dönemde yaptığımız "salma sulama" dediğimiz vahşi sulamayla toprağa da zarar verdik, suyu da hızla tükettik ama Akdeniz'e ve Karadeniz'e akan suların artık yönünü su olmayan bölgelere döndürecek yani bakış açılarını da geliştirmek zorundayız. Su fakiriyiz ve Türkiye elli yıl sonra suyu bulmakta zorlanacak. Bırakın tarlaya suyu içmeye su bulamayacaksınız. Bütünyle planlı, öngörülebilir ve bunun yansıması olarak da yaptığımız işi geleceği de düşünerek yapmak zorundayız. Ben bugün yaşım gereği "On yıl sonra öleceğim." diye hayata bakmadan, Türkiye'nin yüz yıl sonrasını hepimizin görmeye sorumluluğu var çocuklarımız için, torunlarımız için.

Biz Komisyon olarak geldik, sizleri dinledik, teşekkür ediyoruz, geçmiş olsun diyoruz, Cenab-ı Allah hiçbirinize böyle bir afet daha yaşatmasın ama bunların da olacağını bilin ve buna göre hem siyasi iktidarın yapacağı var hem çiftçi olarak sizin yapacağınız var. Bunları buluşturun, önce kayıt sistemlerinin içinde olmayı amaçlayın. Oradaki aksaklıkları bizlere de yansıtın. Ortak çözüm üretelim, TARSİM'i doğru yapılandıralım. Çiftçiliği daha bilimsel yapaalım, bilgiyle buluşturalım ve sorunları çözelim. Mustafa Kemal Atatürk "Köylü milletin efendisidir." demiş. Bir laf daha demiş: "Benim sözlerim bilimle çelişirse bilimi tercih edin." Onun için üniversitelerimize çok iş düşüyor. Bu işle uğraşan enstitülerimize çok iş düşüyor. Türkiye'nin geleceğini daha iyi kurgulamak elimizde. Onun için biz de sizlere bugün geldik, misafirperverliğiniz için teşekkür ediyoruz. Her şey gönlünüzce olsun diyorum.

Sağ olun. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz.

Başka söz almak isteyen vekilimiz varsa... Yok gibi. O zaman ben Komisyon Başkanımıza sözü veriyorum.

Evet, başkanımız da "Toparlayalım." dedi.

Ben de öncelikle herkese çok geçmiş olsun diliyorum. Ben Nilgün Ök, Denizli Milletvekili. Ama tabii ki burada bütün konuşmacıların da söylediği gibi bir bakmışsınız artık bu don olayları, iklim değişikliği, ağustos ayında yağmur, dolu, belki farklı şeyler ama bir bakmışsınız kışın da aşırı hava sıcaklarını görebileceğiz. O yüzden, inşallah, buna yönelik de tedbirleri hep beraber alacağız.

Biraz önce Meyvecilik Araştırma Endüstrisinden gelen beyefendinin konuşmaları da çok kıymetliydi, Allah bir daha yaşatmasın inşallah. Biz de hem Komisyon olarak hem de Hükümet olarak elimizden gelen tüm imkânlar dâhilinde her zaman çiftçimizin yanında olmaya çalışacağız; bu Komisyonun görevi de bu.

Teşekkür ediyoruz katılımınızdan dolayı, çok sağ olun. (Alkışlar)

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Sayın Valim, Sayın Komisyon Başkanım, değerli vekillerim ve çok kıymetli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, beyefendiye bir teşekkür etmek istiyorum. İşini doğru yapan her zaman kazanır, erken kalkan yol alır ve kalem kalem yazmış maliyetlerini. Genellikle, ben, bunu her gittiğim seyahat programında soruyordum ama bugün gerek kalmadı, sizleri takdir ediyorum. Bu şekilde planlamalı giderseniz başarılı olursunuz.

Çiftçinin vay hâline! Kuraklık, sel, don, dolu, bizim Trakya'da da çekirge ve geçtiğimiz yıl da tırtılı vardı yani işiniz zor, üstü açık fabrika ama üretmekten başka çaremiz yok. Şimdi, sizlere, bizim de burada duymak istediğimiz veya sizlere aktarmak istediğimiz konulardan bir tanesi bana göre Isparta özelinde, ÇKS'ye kayıt olmanız konusunda önünüzde engel olmadığını az çok herhâlde bugünkü toplantının en güzel bana görev verimli kısmı bu oldu. Bana göre diyorum, ben bunu gördüm çünkü vatandaşımız BAĞ-KUR'dan dolayı üye olamadığını veya işte ÇKS yaptıramadığını, TARSİM yaptıramadığını ama onun da artık engellerin kalktığını, kanunun çıktığını fakat yayımla ilgili bir eksiğin olduğunu burada gördük. Bu toplantı sayesinde bunu da bana göre başardık diye düşünüyorum ve bir konu daha vardı, bu kadar meyve bahçesi zarar gördüyse, bu meyve bahçelerinde dölleme yapan arılar ne oldu acaba, arıcılar yok muydu? Arıcıların sorunuyla ilgili bir çalışma hiç duymadık, arıcılarımıza da sahip çıkalım diyorum çünkü o meyve ağaçlarının döl vermesi o arıların sayesinde. Onlara da -belediye başkanlarımız burada- eğer sıkıntıları varsa kendi bütçelerinden, en azından onların arı keki ve diğer şekilde desteklenmeleri konusunda bir proje yaparsanız iyi olur diyorum.

Daha söylenecek çok söz var ama şunu unutmayınız: ÇKS'ye kaydolun, basit ama bizim söylediğimiz şu var: ÇKS'ye kaydı olmayan şu anda büyük bir kısım var, onların da destek kapsamına alınması için biz mücadele veriyoruz. Onunla beraber TARSİM yaptırmış ama ÇKS'ye kayıtlı çiftçilerimiz var. O ÇKS kaydından dolayı o TARSİM yaptırıyor diye onu cezalandıramayız. TARSİM yaptırmaması tamamen özelinde olup, onun ÇKS'li olması dolayısıyla destekten de faydalanmasını da istiyoruz. Hem ÇKS'sizlerin hem ÇKS'lilerin hem de TARSİM yaptıranların aynı pota içerisinde aynı desteği alması konusunda biz mücadelemizi sürdüreceğiz. Ben ve bizler bunu şerh olarak düşeceğiz. Artık takdir sarayın veya iktidarın, onlar karar verecek ama bizim hiçbir vatandaşımızı ayırmamamız gerektiğini düşünüyorum. Sizler çünkü sabahın erken saatinde kalkıp bahçesine, bağına giden, tarlasına giden insanlarsınız, güneşin altında saatlerce mücadele veriyorsunuz ve toplumumuza gıda güvenliğini sağlayan bana göre en pamuk üstünde tutulması gereken kesim sizsiniz diyorum. Allah bir daha bizi böyle bir felaketle karşılaşmasın diyorum ama tedbiri de elden bırakmamak lazım. Tarlamızı ve bahçemizi çeşitlendirmemiz gerekiyor, bu konuda da tarımsal araştırmalara ve üniversitelere görev düşüyor. Geççi, orta geççi ve erken çeşitleri ekerek, dikerek kendinizi sigorta ettirmeniz lazım.

Ben kendimden bir pay söyleyerek sözümü bitireceğim. Kendim tohum üretimi yapıyorum. Az önce vekil arkadaşımız ayrılmadan önce bir planlama yapmıştım. Çanakkale'de üretim yapıyorum, Edirne'de, Kırklareli'nde, İstanbul'un bir kısmında ve Tekirdağ'da olmak üzere. "Neden?" dersanız, kendimi sigorta ettiriyorum aslında, doğal sigorta yapıyorum. O illere dağıtarak bir yerde problem varsa diğer ildeki olmayan problem ne, kendimi garanti ederek üretimde kalıyorum. Bunu da işte, sizin o bahçenizde değişik, orta geççi, geççi ve erken çeşitler ekerek çeşitlenirsiniz diyorum.

Hepinize katılımlarından dolayı teşekkür ediyorum.

Saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Evet, Sayın Valim...

ISPARTA VALİSİ ABDULLAH ERİN - Komisyon Başkanımıza ve çok kıymetli vekillerimize tekrar çok teşekkür ediyorum. Araştırma komisyonunun kurulmasında tabii, emeği ve talimatı olan Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımızı da buradan saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

Faydalı, verimli bir toplantı oldu. Aslında daha çok üreticiyi, üretici birliklerini, kooperatifleri ve gerçekten bu son tarımsal afetten canı yananları dinlemek gerekiyor ve gerçek bilgiyi doğrudan aldığımızı değerlendiriyorum.

Önemli bir konu tarım konusu. Tabii, bununla bağlantılı olarak sulama konusu da son derece önemli. Bu, sadece Isparta için değil, Türkiye'nin tamamında bu konunun yeniden ele alınması ve sayın vekillerimizin ifade ettiği gibi, ileriye dönük planlanmasına, uzun vadeli olarak planlanmasına ihtiyaç var.

Küresel iklim değişikliği, kuraklık, sıcaklıkların sürekli olarak artışı artık kaçınılmaz bir gerçek olarak önümüzde duruyor. Bugün bu toplantıda üreticilerimizin, çiftçilerimizin daha fazla söz almamasının sebeplerinden bir tanesinin de şu olduğunu değerlendiriyorum: Yakın zamanda Tarım Bakanımız bütün Tarım Bakanlığı bürokratlarıyla buradaydılar ve bütün sektör temsilcileriyle, üreticilerimizle, Bakanlığın buradaki görevlileriyle, bürokratlarıyla, milletvekillerimizle, belediye başkanlarımızla çok saatler süren tartışmalar ve sorunların dile getirildiği toplantılar oldu. Bunun üzerine Komisyonun gelmiş olması vatandaşımızda da bu konuya daha ciddiyetle eğinileceği ve ileriye dönük yaşayacağımız sorunlara şimdiden tedbir almak suretiyle, devletin de tedbir alması suretiyle üreticilerimizin, çiftçilerimizin daha az mağdur olacakları, önümüzdeki yılların planlanacağına yönelik bir umut oluşturdu. Bunun için de Komisyonumuza ayrıca çok teşekkür ediyoruz.

Eğirdir Gölü Eylem Planı açıklandı Sayın Başkanım, değerli milletvekillerimiz; hem Çevre Bakanlığımız hem de Tarım Bakanlığımız, Sayın Isparta Milletvekilimizin de ifade ettiği gibi su olmadan tarım yapamıyorsunuz. Bizim 200 bin 210 bin hektarlık bir tarım alanımız var. Isparta'da, bunun yüzde 50'sinde zaten tarla bitkileri ekiliyor yani buğday, arpa ve nohut dediğimiz türden ürünlerle değerlendirilen bir 110 bin hektarlık alanımız var. Geriye kalan 100 bin hektarlık alanda küçük bir tarım alanında aslında Isparta çiftçisi ve üreticisi, Burdur çiftçisi ve üreticisiyle birlikte gerçekten harikalar yaratıyor. Elmada Türkiye'de birinciyiz, gülde birinciyiz, barbunyada birinci sıradayız üretim miktarları itibarıyla ve daha birçok üründe de ikinci sırada olduğumuz, üçüncü sırada olduğumuz tarımsal ürünler var.

Ancak şu gerçeğe karşı karşıyayız Sayın Başkanım: Türkiye'nin birçok ilinde olduğu gibi Isparta'da da 446 bin nüfusumuz var. 446 bin nüfusun 300 bini Isparta merkezinde oturuyor. Geriye kalan 100 bin 110 bin civarında nüfusumuz 12 ilçe, 22 belediye ve 224 köyde yaşıyor. Tarımsal alanlarımızın Isparta merkezde olmadığını değerlendirdiğimizde, aslında üreticilerin, çiftçilerin ve hayvancılık sektöründe faaliyet gösteren insanların orada bu faaliyetleri yerine getirmekten, icra etmekten vazgeçmeye başladıklarını ve giderek şehirlere gidiyor olmak suretiyle komşu illere ve gidemeyenler de Isparta merkeze gelmek suretiyle orada hayatını idame ettirmeye çalıştıklarını görüyoruz. Dolayısıyla, daha bilinçli politikalara ihtiyaç var, üreticilerimizin, tarım ve hayvancılık alanında faaliyet gösteren çiftçilerimizin uygun finans kaynaklarına erişiminin çok kolaylaştırılmasına ihtiyaç var. Destekleme yapılıyor, evet, Tarım Bakanlığımız 2024 yılında TKDK dışında doğrudan Tarım Bakanlığının sağladığı destek 450 milyon Türk lirası civarındadır. Bir o kadar da kırsal kalkınmadan sağlanan destek var yani 1 milyar lira civarında Isparta çiftçisine Tarım Bakanlığının sağladığı bitkisel üretim, hayvansal üretim, artı proje bazlı sağlamış olduğu destekler var. Bu desteklerin daha selektif bir şekilde planlanmasına ihtiyaç olduğunu değerlendiriyorum.

Tarımsal üretim planlamasının mutlak surette yapılmasına ihtiyaç var çünkü önümüzdeki yıl ve sonraki yıllarda yeni elma bahçeleri inşa etmenin ve oluşturma bir faydasının olmayacağını göreceğiz, eğer şartlar böyle devam ederse çünkü bu bahçelere verilecek bir damla suyumuz olmayacak. Mevcut bahçelerin korunması ve sayın vekilimin de ifade ettiği gibi, bu bahçelerdeki üretim verimliliğinin artırılması ve elde ettiğimiz değerli, kıymetli bu tarımsal ürünlerin katma değerini yükseltmek suretiyle ihracata ve ülke içerisindeki piyasaya bunları arz etme gereğinin olduğunu değerlendiriyorum. 10 binlerce kuyumuz var, - Komisyon Başkanımız da biliyor- bu kuyuların yüzde 90'ı ruhsatsız, mevcut 200 bin hektarlık tarım alanımızın sadece 110 binine, aşağı yukarı yüzde 50'sine suyu ulaştırabiliyoruz. Suyu ulaştırdığımız kanalların önemli bir bölümü de hâlen açık kanallar şeklinde bu tarlalara ulaşmaya çalışıyor. Kapalı sisteme geçmek gerekiyor, istisnasız bir şekilde bütün çiftçilerimizin modern sulama sistemlerine geçmesi gerekiyor ve ihtiyari bir şekilde bunun bırakılmaması lazım, devlet tarafından da bunun desteklenmesi lazım ve bunun belli bir periyotta kesinlikle çözülmesi lazım. Evet, modern sulama sistemine geçecek, yüzde 50 desteği devlet olarak ben sağlayacağım ama çiftçi de geçecek; geçmediği hâlde hiçbir devlet desteğinden faydalanamayacağını da açık bir şekilde ifade etmek ve vatandaşlarımızı da bilgilendirmek suretiyle hem daha verimli tarımsal faaliyetinin hem de su kaynaklarının daha etkili bir şekilde kullanımını sağlamak gerekiyor.

Tabii, yakın vadede Komisyonumuzdan vatandaşlarımızın beklentisi var. Bu beklenti de Osman Vekilim ifade etti, çiftçilerimiz ifade ettiler. Ortada bir zarar var, bunun rakamını aşağı yukarı tahmin ediyoruz ama ben burada ifade etmeyeceğim ama yüzde 40 ile 90 arasında belli başlı tarımsal ürünlerde ciddi oranda zararın olduğu ortada. Devletimizin bunu karşılamak için elinden geleni yaptığını da biliyoruz. Komisyonumuzun bu ziyaretinin ve yapmış olduğu bu çalışmaların vatandaşımızın bu zararının hızlı bir şekilde ve onları tatmin edecek düzeyde karşılanmasına vesile olacağına inanıyorum, bunu temenni ediyoruz Ispartalılar olarak, üreticiler olarak.

Bunun ötesinde bir de burada dile getirilen ve benim de değineyim, orta ve uzun vadeye yönelik tarımsal ve hayvansal politikaların yönlendirilmesine ve şekillenmesine de bu Komisyonumuzun hazırlayacağı raporun yön vereceğine olan inancımı ve umudumu da sizlerle paylaşmak istiyorum.

Tekrar, Isparta'mızda ağırlamaktan çok büyük memnuniyet duyduk.

Çok teşekkür ediyoruz Isparta adına, Ispartalı üreticilerimiz adına.

Toplantının hayırlara vesile olmasını diliyorum. Hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

CHP YALVAÇ İLÇE BAŞKANI REŞAT YALVAÇ - Komisyon Başkanım, Isparta Milletvekilimiz 22'nci ve 23'üncü Dönem Mevlüt Coşkun'er'in bugün cenazesi vardı, rahmet dileyelim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, Sayın Vekilimizin tabii, Isparta'ya hizmetleri çoktur, ben de bilirim. Allah rahmet eylesin, ilimizin, şehrimizin adına da başsağlığı diliyorum.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 17.05